

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 9 (630)

Paminėjome Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną

Ką mums šiandien sako 70-metį pasitinkanti Lietuvių Charta?

Dr. Stasys Tumėnas

Minėdami Pasaulio lietuvių metus ir Lietuvių Chartos jubiliejinius metus, aptariame esminius Lietuvos ir lietuvių klausimus, mėginame suprasti ir tuos, kurie sako, kad „Lietuva yra visur, kur gyvena lietuviai“, ir tuos, kurie teigia, kad „Lietuva yra čia“. Dalis atsakymų slypi Lietuvių Chartoje, kurią parengė Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas ir 1949 m. birželio 14 d. paskelbė leidinyje „Pasaulio lietuvių bendruomenė“ (1949, Augsburg). 1949 m. šis aktas konstatavo tai, ką išeiviai, lietuvių tautos žiedo dalis norėjo pasakyti vieni kitiems, t. y. perduoti tautinio solidarumo žinią. 2019 m. dokumentas jau kalba mums, globaliame pasaulyje gyvenantiems lietuviams, kuriems tenka atsakyti į klausimą: ką šiandien reiškia būti lietuviu?

Pažvelkime į esmines Lietuvių Chartos nuostatas ir pasistenkime jas matyti sudėtingame šiuolaikiniame geopolitiniame, socialiniame, tarpkultūriniame ir panašiam kontekste, kuris stiprina kai kurių nuostatų aktualumą. Lietuvių Charta naujai prabyla ir tiems, kurie po 1990 m. išvyko iš Lietuvos, ir tiems, kurie liko joje ir stengiasi sukurti tai, ko 50 metų negalėjo padaryti jų tėvai ar seneliai.

Kaip atsirado „Lietuvių Charta“?

Jos sukūrimą paskatino Pasaulio lietuvių bendruomenės steigimas (ši organizacija įkurta 1958 m.). Lietuviai išeiviai Vokietijoje ir kitose Vakarų valstybėse jau buvo susijungę į veiklią Tremtinių bendruomenę. Ta idėja perimta iš Prezidento Antano Smetonos iniciatyva 1932 m. Kaune įsteigtos Užsienio lietuviams remti draugijos, kuri rūpinosi ir išeivijos tautine savimone, siuntė jiems lietuvišką literatūrą, kvietė šeimų, jaunimo ekskursijas į Lietuvą, rūpinosi stipendijomis užsienyje gyvenantiems lietuviams studijuoti Lietuvos (vėliau – Vytauto Didžiojo) univer-

sitete. 1935 m. rugpjūčio 11–18 d. Kaune buvo sušauktas Pasaulio lietuvių kongresas, kuriame A. Smetona ragino įkurti viso pasaulio lietuvių vienijančią sąjungą.

Šių idėjų įgyvendinimas buvo pratęstas po Antrojo pasaulinio karo. Dar 1948 m. rudenį VLIK išpareigojo parengti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) statutą. Jis sudarė specialią komisiją, kurios nariai buvo: Domas Krivickas, Kipras Bielinis, Petras Karvelis, Vytautas Vaitiekūnas ir Mečys Valiukėnas. Komisija siekė suvienyti lietuvių susivienijimus, organizacijas. Tai ir buvo išdėstyta „Lietuvių Chartoje“, parengtoje remiantis Prezidento A. Smetonos mintimis apie Tautą ir jos valstybingumą. Kitaip sakant, Lietuvių Charta suteikė teisinį, visuomeninį, moralinį pagrindą, sutelkdama atskirus individus į vieną bendruomenę – tautinę, kultūrinę bendriją. Tai buvo padaryta, atsižvelgiant į realią situaciją ir prognozuojant ateitį. A. J. Greimo žodžiais, suprantant, kad „žmogus prieš save turi tikrai konkrečias situacijas ir gali pasirinkti tik konkrečias vertybes“.

Lietuvių Charta – tai lyg įpareigojimas kiekvienam lietuviui, jo sąžinei. Tai kelio rodyklė po pasaulį išsibarsčiusiems broliams ir seserims. Nors Chartą sudaro įžanginė dalis ir trylika straipsnių, tačiau tai yra vienisas ir neatskiriamas aktas. Tai ne išeivių, o lietuvių tautos aktas, kurio preambuleje įvardyta lietuvių tautos praeitis, amžinosios vertybės: tėvų žemė, gyvybė, kalba, tautinės ir valstybinės tradicijos, tautinė kultūra, Visagaliai valia ir laisvo žmogaus pašaukimas. Akivaizdu, kad beveik visos šios vertybės įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992 m. spalio 25 d.) preambuleje, kurioje neminimas tik Dievas, nes religinį

matmenį keičia teisės diskursas.

Verta atkreipti dėmesį, kad Konstitucijos preambulė baigiasi nuostata: „Atgimusios Lietuvos valstybės piliečių valia priima ir skelbia šią KONSTITUCIJĄ.“ Ar galėtume kalbėti apie atgimusią Lietuvos valstybę, užmiršdami užsienyje (ne savo valia) atsidūrusius lietuvius, kurių indėlis į Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą 1990 m. Kovo 11-ąją yra itin reikšmingas? Žinoma, kad negalėtume, todėl neatsitiktinai šiame minime Pasaulio lietuvių metus.

Lietuvių Chartos turinys

Lietuvių Chartos dalis sąlygiškai galima pavadinti aksiologine (vertybine), politine ir tautine. Pirmoji Chartos nuostata yra imperatyvi: „Tauta yra prigimtoji žmonių bendruomenė. Niekas negali būti prievartaujamas savo ryšį su tautine bendrija nutraukti. Pasaulyje pasklidę lietuviai sudaro vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę.“ Tauta, kaip prigimtinė žmonių bendruomenė, įvardyta, remiantis prigimtinę teisę, atsižvelgiant į Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos (1948) nuostatas. Tačiau kuriama ne „nieko bendra neturinčių draugija“, A. Lingio žodžiais tariant, bet tautinė bendrija, kuri yra pasaulyje pasklidusių lietuvių vieningosios kriterijus ir esminė sąlyga. Būtent minėti išsklaidyti lietuviai „<...> sudaro vieningą pasaulio lietuvių bendruomenę“. Matome kudirkišką vienybės diskursą, kuris, kaip rodo išeivijos istorija, būdingas tik kai kurioms pokario generacijoms. Tačiau šiandien vienybės imperatyvas yra dar svarbesnis globalaus pasaulio akivaizdoje, nes naujosios bendruomenės yra fragmentuotos,

■ Nukelta į 2 p.

Akademikas Jurgis Brėdikis pasitiko jubiliejinį gimtadienį

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvių Chartos jubiliejus ● 1, 2 p.

Rinkimai ir referendumai ● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 3–4 p.

Studijų pokyčiai Lietuvos aukštosiose mokyklose ● 5 p.

CERN tampa prieinama ir Lietuvos studentams ● 5 p.

Mokslininkų jubiliejai: akademikas Jurgis Brėdikis, mineralogas Mykolas Stasys Kaveckis ● 1, 6–7 p.

Jono Basanavičiaus ažuolynas ● 10 p.

Psichologas: kaip nepaklysti rinkimų maratone? ● 11 p.

Esperantininkai – daugiakalbiame pasaulyje ● 9, 11–12 p.

Akademikas Jurgis Brėdikis šventė jubiliejų

Akademikas, gydytojas kardiochirurgas, mokslininkas, knygų autorius, buvęs sveikatos apsaugos ministras ir diplomatas. Žmogus, savo rankose laikęs tūkstančių širdis, išgelbėjęs šimtus gyvybių. Neaprepiamai platus profesinių ir visuomeninių veiklų laukas, nebesuskaičiuojami darbai ir žygdarbiai, sunkiai telpantys į vieno žmogaus biografiją. Nueitas nelengvas, bet

gražus, prasmingas ir įsimintinas gyvenimo kelias, ilgam paliekantis pėdsaką.

Šventinė popietė „Likimas leido...“, skirta akademiko, profesoriaus Jurgio Brėdikio 90 metų jubiliejui, įvyko gegužės 7 d. Lietuvos medicinos bibliotekoje. Renginio dalyviai dalyvavo Arvydo Baryso filmo „Praeitį ir dabartis“ peržiūroje ir Jubiliatui skirtos parodos pristatyme. ■

Ką mums šiandien sako 70-metį pasitinkanti Lietuvių Charta?

■ Atkelta iš 1 p.

besiremiančios individualistinėmis, o ne kolektyvinėmis vertybėmis.

Vertybinė dalis

Lietuvių Chartos 2–5 nuostatos gali būti pavadintos vertybine dalimi, nes jos identifikuoja ir siūlo tautines bei nacionalines vertybes, patikrintas amžių. Tai yra: tautybė, kalba, šeima ir tautinė kultūra. Tautybė yra duotybė, todėl formuluota: „Lietuvis lieka lietuviu visur ir visada.“ Šiandien suprantame, kad tai buvo siekinys, kuris iš dalies buvo įgyvendintas. Tai galima paaiškinti būtinybe lietuviams įsitvirtinti ir išlaikyti savo tautinį tapatumą laisvame ir mišriame Vakarų pasaulyje. 1949 m. niekas nebūtų klausęs, kodėl lietuvis lieka lietuviu visur ir visada. Tai buvo savaime suprantama. Tačiau šiandien – kita situacija. Dabar šis klausimas galimas tik todėl, kad pasikeitė lietuvis. Norėdami apmąstyti šiuolaikinę lietuvių transformaciją, turėtume apsarstyti etnografės, ilgametės vienintelio išeivijos lietuvių dienraščio redaktorės Danutės Bindokienės teiginį: „Amerikiečiu būti – visai neblogai. Būti lietuviu – pareiga.“

Kalba yra svarbiausia tautinės bendruomenės jungtis. „Lietuvių kalba lietuviui yra tautinė garbė“, – taip Chartoje apibrėžta kalbos vieta ir reikšmė. Tačiau kitakalbė aplinka ir kartų kaita natūraliai lėmė sąmoningą jaunosios kartos atsiribojimą ir titaniškas tėvų pastangas ne išsaugoti lietuvių kalbą, bet savo atžaloms įrodyti, kad tai yra vertybė. Tapatus procesai vyko ir sovietinėje Lietuvoje, nes kalba buvo tautinės savignyos ir savikūros įrankis. Šiuo atveju galime dėti lygybės ženklą tarp K. Bradūno ir J. Marcinkevičiaus, nes abiem kalba buvo vertybių vertybė, tautiško matas.

Lietuvių Chartos kūrėjai šeimą traktavo kaip tautos gyvybės šaltinį. Jie norma padarė idealą: „Lietuvis kuria lietuvišką šeimą.“ Ir tai nebuvo žmogaus prigimtinis teisių ribojimas, nes tik lietuviška šeima buvo suvokiama kaip galinti užtikrinti pačios Pasaulio Lietuvių Bendruomenės egzistavimą ir išlikimą. Gyvenimas vėlgi įnešė savų korekcijų, kurios, mano supratimu, praturtino lietuvių kodą ir iškelė daug klausimų konservatyviai išeivijos lietuvių visuomenės daliai. Tai įdomiai atspindėta Birutės Jonuškaitės romane „Baltų užtrauktukų tangos“ (2009), pažymint vieną iš problemų: „Tiesa, mišrių šeimų vaikai kalba jau tik angliškai.“

Lietuvių Chartoje pagrįstai sureikšminama tautinė kultūra, tačiau praleidžiamas vienas esminis momentas: tautinė kultūra nėra siaura ir save izoliuojanti. Priešingai, ji atveria kelius į pasaulinę kultūrą. Įsiklausykime: „Tautinė kultūra yra kelias į tarptautinį pripažinimą ir bendravimą.“ Chartos kūrėjai suvokė, kad tik tautinė kultūra, savo unikalumu mes galime būti įdomūs pasaulyje. Tai, beje, liudijo ir istorinis lietuvių dalyvavimas Pasaulinėse parodose Paryžiuje (1900, 1937), Niujorke (1939), prie kurių rengimo itin daug prisidėjo užsienyje gyvenę lietuviai. O dabar matome atvirkštinį variantą: dalis Lietuvos jaunuomenės pirma atranda globalią pasaulio kultūrą, o tai padarę sužino, kad esama ir savos, tautinės kultūros, kuri turi ir savų akmenų, ir savų perlų. Pasikeitė tik kelias, bet niekur nedingo suvokimas, kurį išsakė Juozas Girnius: „Kultūra sukuria tautą, nes jai priklauso visi tie ryšiai, kurie sieja tautą. <...> Visuotinė kultūra yra tauti-

nių kultūrų vaisius, nes daugiau ar mažiau visos tautos ją kuria.“

Politinė dalis

Lietuvių Chartos 6–10 straipsniai gali būti pavadinti politine dalimi, nes aptaria valstybės, mokyklos, draugijos, švietimo, istorijos klausimus. „Valstybė yra aukščiausiaji tautinės bendruomenės organizacija“, – įrašyta 1949 m. Lietuvių Chartoje. Matome tautinės bendruomenės valdymo modelį, kuris turėjo garantuoti organizacijos funkcionavimą, tautinės kultūros ugdymą ir išlikimą. Prisiminkime Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio 1949 m. Vasario 16-osios deklaraciją ir pamatysime, kad kalbėta apie tuos pačius dalykus: įteisinama „Atstatytoji Lietuvos valstybė“ okupuotoje Lietuvoje ir „Valstybinė nepriklausomybė“ tremtyje (Lietuvių Charta, 1949-06-14).

Analogišką mąstymą ir ryžtą atkurti laisvą Lietuvą lėmė tarpukario Lietuvos švietimo sistema, sugebėjusi Lietuvoje įvykdyti visuotinę Apšvietą, kurios išskirtinai tautinį elementą galėtume kritikuoti, bet neturime teisės nematyti švietimo ir mokslo vaisių, kurie sukūrė modernią europietišką valstybę XX a., unikalius kultūros židinius Perkeltųjų asmenų stovyklose (DP), tautinės kultūros ir švietimo centrus užsienyje antroje XX a. pusėje, kuri suvienijo pasaulinio lygio išeivijos mokslininkus lietuvius, kurių darbai ir idėjos maitino atsikuriantį Lietuvos aukštąjį mokslą XX a. pabaigoje, kurią XXI a. Vytautas Kavolis įvardijo „nužemintųjų generacija“, bet iš tiesų turėtume kalbėti apie „išlaisvinančiųjų generaciją“, nors pats laisvės aktas ir įvyko chronologiškai vėliau.

Mokykla kurstė tautinės dvasios židinį 1949 m., formavo mecenatystės tradicijas užsienio lietuvių bendruomenėse. Tautiškai susipratęs lietuvis kūrė religines, kultūrinis, jaunimo, savišalpos, profesines ir kitas lietuvių draugijas, kitaip sakant, realizavo sukaupią intelektualinį kapitalą, nors tai daryti nebuvo lengva. Man regis, mes dažnai nesuvokiame iki galo, kad išeivijos lietuviams teko gyventi ir kurti tokioje konkurencinėje terpėje, kuri pas mus atsirado daug vėliau, žinoma, įgijusi ir savitų modifikacijų. Mes nepakankamai išryškiname, kad ir aštrią bei negailingą konkurenciją, pavyzdžiui, išeivijos kultūros lauke – „Draugo“ premijos (ne)skiriamą ar Antano Škėmos ir Birutės Pukelevičiūtės konkuravimą. O ką jau kalbėti apie Vytauto Kavolio ištarą, kad „gyvenant 50 metų Vakarų kraštuose, per mažai buvo išmokta <...>“.

„Lietuvis organizuoja ir remia spausdintą lietuvišką žodį“, – tai yra priesakas remti knygų leidybą. Knyga yra tautinės bendruomenės kultūros ženklas. Tačiau taip teigdamas susiaurina knygos kultūros reikšmę, nes šiuo atveju tenka kalbėti apie Lietuvos valstybę. Sovietinėje Lietuvoje knyga buvo paversta ideologijos, propagandos įrankiu, veikė cenzūros mechanizmai ir kiti veiksniai, kurių visuma leidžia įžvelgti knygos kultūros pertrūkį. Tačiau knyga tęsė savo raidą išeivijoje, todėl galime pasakyti, kad tai yra vienas didžiausių Lietuvių Chartos nuopelnų. Kita vertus, ir čia tebesama baltų dėmių, nes bet kuri kolektyvinė bendruomenė taip pat vykdo, P. Bogatyriovo ir R. Jakobsono terminu, prevencinę bendruomenės cenzūrą, o pastarosios atskleidimas – dar tebelaukiantis uždavinys.

Kaip ir romantizuotos Lietuvos istorijos poveikis jaunajai kartai, kuri turėjo įtikėti,

kad „Tautos istorija yra geriausia tautos mokytoja“, taip, istorijos vaidmuo žmonijos ir civilizacijos raidoje yra nepaneigiamas. Tačiau istorija visada yra galios diskursas, o istorinis pasakojimas turi legitimacijos funkciją. Chartos kūrėjai pagrįstai suvokė kolektyvinę tiesą, kad lietuvis brangina savo tautos praeitį, stengiasi būti vertas savo protėvių, kitaip sakant, istorija turėjo jungti lietuviškąsias saleles su Lietuva, patriotinį istorijos naratyvą su jaunosios kartos sąmone, istorinę vaizduotę su realybės grimasomis. Kaip tai vyko tikrovėje, mes matome ne tik iš įdomių A. Šileikos romanų.

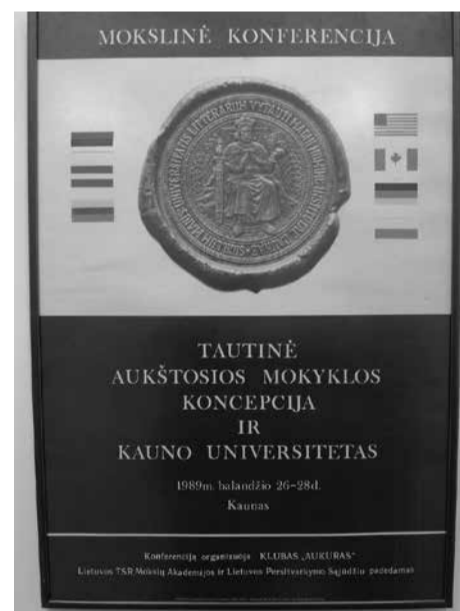
Tautinė dalis

Lietuvių Chartos 11–13 straipsniai gali būti pavadinti tautine dalimi, nes konstatuoja tautinius dalykus. Reikia sutikti, kad esminis Chartos straipsnis yra 11-asis, kuris visapusiškai įvardija dokumento paskirtį, brėžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės raidos liniją ir išdėsto jos moralinį imperatyvą: „Tautinis solidarumas yra aukščiausia tautinė dorybė. Lietuvis ugdo tautinį solidarumą. Visi lietuviai yra lygūs tos pačios tautos vaikai, tarp savęs – broliai.“ Tautinis solidarumas yra alfa ir omega, jį reikia ugdyti, o jo rezultatas yra lygūs lietuvių tautos vaikai.

Ši tautinė dorybė nuosekliai kyla iš Lietuvių Chartos raidės ir dvasios. Svarbiausia, kad ji, mano supratimu, implikuoja tautinės savimonės klausimą. Čia slypėtų ir Lietuvių Chartos aktualumas 2019-aisiais, nes ji grąžina mus prie tautinės savimonės, kurią jau sugebėjome pakeisti europine ar net globalia savimone. Tiesą sakant, tebeturime savitą tautinės, sovietinės, europinės savimonės lydinį, kuris lemia mūsų mąstymą, veiksmus ir vertybes.

Tautinė savimone yra esminė 70-metį pasitinkančios Lietuvių Chartos vertybė, liudijanti ne tik 12 straipsnyje minimas tautines spalvas, Valstybės vėliavos spalvas (įteisintas 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje), bet ir pastatanti kiekvieną iš mūsų į akistatą su 13 straipsnyje suformuluota norma: „Lietuvis yra lojalus savo gyvenamajam kraštui.“ Lojalumas Lietuvai, tautai, lietuvybei yra tai, ką mums, pilietinės tautos nariams, šiandien taria 70-metį pasitinkanti Lietuvių Charta. Ir tada suvokiame, kur yra Lietuva. Lietuva yra ten, kur garbingai, dorai ir sąmoningai gyvena Tėvynei lojalus lietuvis. Tas, kuris supranta, kodėl lietuviais esame mes gimę, kodėl lietuviais norime ir būti. Autorius yra LR Seimo narys, LRS ir PLB komisijos pirmininko pavaduotojas ■

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo 30-mečio šventė

Konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ programos viršelis
R. Kaminsko nuotr.

VDU Atkūrimo akto signataras dr. Jonas Jasaitis su „Mokslo Lietuvos“ neetatiniu bendradarbiu dr. Raimundu Kaminsku.
Dr. Zitos Migonienės nuotr.

Dr. Raimundas Kaminskas ir VDU Žemės ūkio akademijos doc. dr. Raimundas Povilaitis prie šventei skirtų istorinių nuotraukų parodos

mą, atitinkančią nepriklausomos valstybės siekius. Iki Kovo 11-osios akto paskelbimo dar buvo likę beveik metai. „Mokslo Lietuvos“ informacija ■

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Tarp rinkimų ir referendumų

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Seną patarlę byloja: „Pasakyk žmogui šimtą kartų, kad jis – kiaulė, tai sakant šimtas pirmąjį, pradės kriuksėti.“ Kurią visuomenės dalį jau kuris laikas yra apėmęs kriuksėjimas, dar sunku pasakyti, bet teiginys, kad kriuksintys yra geriausiai matomi viešojoje erdvėje, jokių abejonių nebekelia. Apie tai liudija ne tik primityvūs, keiksmoždžių prikimšti internetiniai komentarai, jau seniai vadinami „chamentarais“, ne tik kokiose nors „laisvose nepriklausomose“ (nuo sąžinės, padarumo ir išmanymo) televizijų laidose pateikiami gatvėje užkalbintų žmonių neva naivūs pasisakymai ir aktualijų vertinimai, bet ir net oficialių asmenų samprotavimai gana svarbiomis temomis.

Visa tai galima priimti kaip viešosios erdvės diskusijų šiukšlės. Net tvarkinguose namuose šiukšlių pasitaiko. Komentarų galima neskaityti, prastą televizijos laidą išjungti, bet kai tos šiukšlės sklinda iš visų pusių ir byra ant tavo stalo, lenda tau į akis ir ausis, tai nėra ko stebėtis, kad net kantrūs, autoritetingi filosofai nebeištvėrę prabyla, kaip, pavyzdžiui, Arvydas Šliogeris apie neveltį, Vytautas Radžvilas – apie neomarksistinį kai kurių ES vadukų požiūrį į tautų vaidmenį ir jų nesiliaujančius bandymus vietoje tautų sąjungos kurti federalistinę imperiją – dar vieną SSRS analogą, Vytautas Budnikas – apie puolimą prieš šeimą. Panašiai tenka vertinti ir dabartinio TS-LKD pirmininko Gabrieliaus Landsbergio bandymą pristesti Lietuvai, V. Radžvilo žodžiais tariant, siundomo šunelio vaidmenį (taip filosofas apibūdino vengrų tautą įžeidžiantį G. L. išpuolį), bandant priversti Vengriją laikytis „politikorektiškų“ pažiūrų.

Dabartinio lyderio vairojamos TS-LKD posūkis į pseudoliberalistinę ideologiją ne tik baigia sunaikinti paskutinius šios, kažkada Sąjūdžio vertybėmis besivadovavusios politinės jėgos patrauklumo likučius, bet ir skatina vis didesnę visuomenės dalį atsiriboti nuo aktyvios pilietinės pozicijos ir užsidaryti individualizmo kiaute. Esą nebėra kuo pasitikėti, nes visi jie, priartėję prie valdžios, suvienodėja ir strimgalviais puola rūpintis tik savo pinigine. Klausantis kai kurių save opozicijos atstovais laikiančių politikierių pliorpalo, darosi akivaizdu, kad šie žmogeliai su įsiūčiu tvirtintų, kad ir saulė yra juoda. Taip ir norisi vėl ir vėl klausti, ar tada, kai jie buvo valdžioje, visi sprendimai buvo tik idealūs, ar, pavyzdžiui, pritarimas vadinamajai miškų valdymo reformai tikrai tarnauja regioninei politikai. Ką jie savo laiku padarė ir ką daro dabar, kad bent kiek sumažintų tautos išsivairavimą? Nejaugi tokie ponaičiai užmiršo, kad tikroji politikos socialinio instituto paskirtis yra visuomenės saugumas, o ne nuolatinis žveigimas ir kriuksėjimas, sutinkant bet kurį oponentų teiginį ar veiksmą?

Iš kriuksėjimo apimtos „liaudies“ nėra ko tikėtis susimąstymo, už kurį kandidatą į Prezidento postą balsuoti. „Nežinau. Dursiu pirštu...“ aiškina bausmę moterų kolonijoje atliekanti rinkėja, o jos pozicija staigiai išplatinama didelei auditorijai. Ir kai tą kriuksėjimą skatina net pati nueinanti Prezidentė, aiškindama, kad visai neėmė referendumo biuletenio dėl Seimo narių skaičiaus sumažinimo, matyti, kad negalvojančios ar viską akiai neigiančios masės didinimas kai kam tapo labai svarbiu siekiniu. Akivaizdu, kad toks sumažinimas padidintų konkurenciją ir atvertų galimybę atrinkti labiau kvalifikuotus, geriau parlamentaro darbui pasirengusius žmones. Kai valstybės gyventojų skaičius sumažėjo visu trečdaliu, tokio griozdiško Seimo tolesnis buvimas yra nebepateisinamas. Labiausiai šiam pasiūlymui priešinasi besitikintys ir toliau leisti laiką Seime, patekę į jį „partinių sąrašų“ metodu. Gąsdinimai, kad „sumažės demokratijos“, yra niekiniai, nes valdymo demokratija ne nuo posėdžiaujančių skaičiaus priklauso.

Daugiausia demagogijos paskleista apie referendumą dėl pilietybės išsaugojimo. Pirmiausia orientuojamasi į tokias žemiausio lygio emocijas, kaip pavydas: „Matai, jie ten daug daugiau už mus uždirba, o nori likti Lietuvos piliečiais...“

(tarsi Lietuvoje turėtų gyventi tik skurdžiai, gyvenantys socialiniuose būstuose ir laukiantys pašalpų).“ Net ir likus vos kelioms dienoms iki referendumo, spaudoje ir „laisvose nepriklausomose“ televizijose melagingai pateikiamas jo pavadinimas. Esą tai balsavimas dėl „dvigubos“ ar net „daugybines“ pilietybės, o ne dėl gimimo įgytos pilietybės išsaugojimo.

Šiandienis pasaulis yra dar labiau judrus, negu buvo bet kada anksčiau. O ir emigracija – ne šių dienų išradimas. Kiekviena emigracijos banga turi savo priežastis ir savitą kontingentą. Nors jau vos ne kas trečioje šeimoje yra išvykusių, šiomis dienomis vėl pagausėjo tokių pasisakymų, kurie orientuoti į mažiausiai išprususią mūsų visuomenės dalį. Esą, „o ką gero Lietuvai ta diaspora padarė“. Darbo vieta taip pat neretai nebėra susieta su pastovia vieta. Lieka tik paklausti, ar labai skiriasi socialinė padėtis nuo emigrantų tų keliolikos tūkstančių vilkikų vairuotojų, kurie turi galimybę tik kelias dienas per metus praleisti su Lietuvoje likusia savo šeima. Sunku net įsivaizduoti, kad motina galėtų pritarti sprendimui atimti pilietybę iš į kitas valstybes išvykusių savo vaikų, pas kuriuos pati retkarčiais apsilanko ir gauna jų paramą Lietuvoje likusiems šeimos nariams.

Dabar būtų sunku rasti valstybę, kuri nesirūpintų turėti užsienyje stiprią diasporą, kuriai nereikalinga jos įgyta technologinė ar kultūrinė patirtis, kuriai būtų nesvarbi išsivijos skleidžiama žinia apie savo arba savo tėvų gimtinę, kuri atmetų išvykusiųjų pastangas pritraukti į savo protėvių žemę naujas investicijas ar tarptautines pramonės kompanijas. Kai buvo kuriamas Lietuvos universitetas, daugybė jo atstovų stažavosi užsienio valstybių mokslo centruose, o grįžę kūrė naujas studijų programas, rašė vadovėlius, rūpinosi, kad į universiteto laboratorijas patektų naujausia įranga.

Kai viename atokesniame rajone kalbėdamasis su Trečiojo amžiaus universiteto klausytojais pasakojau jiems apie išsivijos mokslinę, kultūrinę ir politinę veiklą, netikėtai buvau pertrauktas įniršusio asmens:

– Jeigu jie, tokie patriotai, kaip pats čia mums „makaronus ant ausų kabini“, tai kodėl jie dabar negrįžta į tą jų taip neva mylimą gimtinę?

Atsakai klausimu:

– Ar teko mokytis aritmetikos?

Oponentas dar piktesniu tonu rėžė:

– Kuo čia dėta aritmetika?

– Ogi tuo, kad pabandytumėte suskaičiuoti, kiek išvykusiems Antrojo pasaulinio karo metu dabar būtų metų. Net tie, kuriuos į užsienį išsinešė bėgantys tėvai, jau išėjo arba baigia išeiti Anapus. Ar dar gali sugrįžti tie, kuriems dabar, jei dar būtų gyvi, būtų gerokai per šimtą?

Kai 1996-ųjų vasarį atvykau į JAV, nebuvau iš tų, kurie nieko nežinojo apie išsivijos neįkainojamą paramą Lietuvai per visą okupacijos laikotarpį. Bet kad ta jos veikla yra tokio masto, tikrai buvo sunku net įsivaizduoti. Keli tūkstančiai puikia lietuvių kalba parašytų prozos, poezijos ir mokslinės tematikos knygų, 37 tomų „Lietuvių enciklopedija“, daugybė žurnalų ir laikraščių, lietuviškų parapijų ir organizacijų leidinių, įspūdingi paminklai miestų aikštėse ir parkuose, chorai ir šokių kolektyvai, dailininkų parodos, dramų ir muzikos renginiai, net Dainų ir šokių šventės. Tikrai nesirošiu menkinti kitų tautinių grupių įnašą, tačiau gera pažymėti, kad lietuviai yra vieninteliai, išsivijoje išleidę savo tautos enciklopediją. Nors mūsų valstybę okupantai jau buvo ištrynę iš pasaulio žemėlapių, bet užsienyje veikė Lietuvos diplomatinės įstaigos, buvo išduodami demokratinėse valstybėse pripažįstami Lietuvos Respublikos pasai. Tačiau visa tai jau tenka sieti su praeitimi: 1947–1948 metų išsivijų kartos su mumis jau nebėra.

Neseniai Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atlikta apklausa parodė, kad mūsų tėvynainiai dabar pasklidę daugiau kaip 40-ye valstybių. Išvykimo priežastys – gerai žinomos. Ar sugebėsime kartu su jais kurti ateities Lietuvą?

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Istorinės neteisybės rudimentai. Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė kreipėsi į Milano futbolo klubo „Internazionale Milano“ vadovą, atkreipdama dėmesį, kad Lietuvoje gimę asmenys, norintys nusipirkti bilietus į klubo varžybas per klubui priklausančią internetinę bilietų pardavimo platformą, tą gali padaryti tik nurodę, jog yra gimę Sovietų Sąjungoje. Italijos futbolo klubo „Internazionale Milano“ internetinėje bilietų pardavimo platformoje www.inter.it Lietuvos piliečiai, nepriklausomai netgi nuo jų gimimo metų, norėdami įsigyti bilietus, privalo nurodyti Sovietų Sąjungą, kaip jų gimimo vietą.

„Mano įsitikinimu, tai, kad nepriklausomos šalies piliečiai yra verčiami save identifikuoti kaip Sovietinės imperijos žmonės, kad gautų paslaugas ar teises, yra groteskiškais okupacijos tęsinys. Keista, kad tai vyksta Italijoje – kitoje demokratinėje ir laisvoje valstybėje. Nors nemažai vokiečių yra gimę nacistinės Vokietijos laikais, tačiau jie nėra verčiami identifikuotis kaip gimę „Trečiajame Reiche“. Lygiai taip ir asmenys, gimę sovietų okupuotose valstybėse, neturėtų būti verčiami save identifikuoti su okupacine totalitarine imperija“, – pažymi Seimo narė.

„Internazionale Milano“ vadovą Seimo narė ragina kuo greičiau ištaisyti gėdingą praktiką. R. Morkūnaitė-Mikulėnienė taip pat kreipėsi į užsienio reikalų ministrą, pažymėdama, kad vis dar pasitaiko atvejų, kai Lietuvos Respublikos piliečiai kitose Europos Sąjungos šalyse (pildant vienas ar kitas formas, ar išduodant dokumentus) yra laikomi gimusiais ne Lietuvos Respublikoje, o Sovietų Sąjungoje. Pasak R. Morkūnaitės-Mikulėnienės, tokia praktika gali būti išgyvendinta, tik nuosekliai ir principingai reaguojant į panašius atvejus. Todėl parlamentare mūsų šalies užsienio reikalų ministro prašo operatyviai reaguoti į šį bei kitus panašius pasitaikančius atvejus, ir išsiaiškinti, ar dar yra naudojamos tokios praktikos kitose Europos Sąjungos valstybėse išduodant, pavyzdžiui, vairuotojo pažymėjimą.

Miškų reforma turi būti stabdoma, nors žala jau padaryta. Po balandžio 16 d. paskelbtos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvados dėl 2017 m. skubos tvarka priimtų Miškų įstatymo pataisų, kurių pagrindu vykdyta Miškų ūkio reforma, Lietuvos Seimo socialdemokratų partijos (LSDP) frakcija reikalauja stabdyti įstatymą. „Po Konstitucinio Teismo išvados aišku viena – antikonstitucinė Miškų ūkio reforma turi būti stabdoma, privalo būti atkurta ir tobulinama anksčiau veikusi urėdijų sistema, išsaugant svarbiausią jos funkciją – saugoti, puoselėti ir atkurti didžiausią Lietuvos turtą – miškus, o ne matyti tik komercinę naudą ir nevaržomai juos kirsti plynai, kaip tai dabar vyksta net ir saugomose teritorijose. Konstitucinis Teismas aiškiai nurodo – spragoms ir įstatymo neapibrėžtumams pašalinti yra skiriamas laikas iki gruodžio 2 d.“, – sako Seimo narys Linas Balsys.

Konstitucinio Teismo išvada nestebina ir kitų Seimo Lietuvos socialdemokratų partijos frakcijos narių, kurie ir Miškų ūkio reformos pateikimo, ir svarstymo, ir priėmimo metu viešai bei nuolat kalbėjo apie jos ydingumą. „Matant visus užkulsius, kaip vyko Miškų įstatymo priėmimo procesas, kitokio sprendimo ir negalėjo būti. Dalis Seimo opozicijos buvo pasibaisėję nenoru įsiklausyti į miškininkų, mokslininkų bendruomenę, ciniškais bandymais išvengti ekspertinio vertinimo. Po Konstitucinio Teismo nutarimo oficialiai tapo aišku, kad toks dabartinių valdančiųjų įstatymų priėmimo procesas ir būdas yra antikonstitucinis. Naujasis aplinkos ministras, tuomet Seime taip skubėjęs atidirbti verslininkams, dabar turės viską atšaukti ir daryti pertvarką iš naujo, bet jau teisėtais būdais“, – sako Algimantas Salamakinis.

Pasak Juozo Oleko, Miškų ūkio reforma šiandien yra atnešusi daugiau žalos nei naudos. „Praėjus metams po reformos matome pasekmes: iš darbo buvo išvyti keli šimtai žmonių, miškų priežiūra suprastėjo, miškuose dirbančių specialistų smarkiai sumažėjo, juos keičia samdomi darbininkai, visu pajėgumu miškuose vyksta plynieji kirtimai. Valdantieji per šią reformą visiškai pamiršo apie savo žadėtą regionų politiką“, – teigė J. Olekas.

Socialdemokratų partijos pirmininko Gintauto Palucko teigimu, Konstitucinis Teismas, paskelbęs savo sprendimą, apgynė viešąjį interesą, nes žmonės dėl tokios skubiai padarytos reformos patyrė tik žalą. „Šimtai atleistų darbuotojų,

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

naikinamas medienos apdirbimo sektorius, trečdaliu pabrangusios malkos žmonėms – apie visas šias pasekmes nuolat kalbėjome, tačiau neišaiškintų interesų veikiama reforma buvo stumama skubos tvarka tarsi per karą, priimtas antikonstitucinis įstatymas“, – teigia G. Paluckas. Seimo Lietuvos socialdemokratų partijos frakcijos seniūnas Julius Sabatauskas primena, kad tokiu, kaip dabar paaiškėjo, antikonstituciniu būdu šios kadencijos Seime buvo priimta labai daug įstatymų. „Šiame Seime masiškai priiminėjami įstatymai, taikant ypatingos skubos tvarką. To nuolat prašo Seimo Pirmininkas. Dabar bent tapo akivaizdu – atėjo tam galas, nes Konstitucinis Teismas aiškiai pasakė, kad tik išskirtiniais konstituciskai pagrįstais atvejais, tokiais kaip karas ar panašios grėsmės, įstatymai gali būti priimami ypatingos skubos tvarka. Tuo metu dabartiniai valdantieji piktnaudžiaudami priėmė ir Miškų įstatymo pataisas, ir daugelį kitų teisės aktų“, – sako J. Sabatauskas.

Pritarta siūlymui reglamentuoti užsienyje gyvenančių lietuvių perkėlimą į

Lietuvą. Seimas po svarstymo bendru sutarimu pritarė Asmenų perkėlimo į Lietuvos Respubliką įstatymo projektui, kuriuo siekiama sudaryti galimybę humanitarinės krizės ištiktoje užsienio valstybėje ar jos dalyje nuolat gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams, lietuvių kilmės asmenims, asmenims, pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą turintiems teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų šeimos nariams ir (ar) globojamiems nepilnamečiams vaikams atvykti nuolat gyventi į Lietuvos Respubliką ir integruotis Lietuvos visuomenėje.

„Noriu pasidžiaugti, kad Užsienio reikalų ministerija parengė tokį įstatymą. Jis yra labai reikalingas mūsų bendruomenei, esančiai tose teritorijose, kuriose yra labai didelės problemos. Turbūt akivaizdžiausias pavyzdys šiandien yra Venesuela. Venesuelos lietuviai labai laukia šito įstatymo priėmimo“, – ragino Seimo narė Gintarė Skaistė.

Vilniaus rajono savivaldybė sistemingai diskriminuoja lietuvius. Seimo nariai Audronius Ažubalis ir Laurynas Kasčiūnas spaudos konferencijoje atkreipė dėmesį į Vilniaus rajono savivaldybės valdančiųjų

vykdomą diskriminaciją lietuvių tėvų atžvelgiu., Vilniaus rajone jau kelis dešimtmečius nekreipiama dėmesio į naujakurių ir jų vaikų švietimo lietuvių kalba problemas.

Spaudos konferencijoje kalbėjusio Vilniaus rajono savivaldybės tarybos opozicijos lyderio Gedimino Kazėno teigimu, Vilniaus rajono tėvų bendruomenės daug kartų kreipėsi į rajono savivaldybės tarybą dėl darželių arba papildomų grupių lietuvių kalba steigimo, tačiau šie prašymai nebuvo net tinkamai svarstomi. Vien per pastaruosius metus daugybė Vilniaus r. tarybos opozicijos atstovų parengtų sprendimų (iš viso 19 sprendimo projektų) dėl naujų darželio grupių lietuvių kalba steigimo buvo atmesti. Anot G. Kazėno, Vilniaus r. savivaldybė dėl susidariusios padėties yra gavusi pastabų iš Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, tačiau tai situacijos nepakeitė. G. Kazėnui antrina Seimo narys L. Kasčiūnas, anot kurio, švietimo problemos yra ignoruojamos, o tai galiausiai kelia problemų ir Vilniaus miestui.

„Matant daugybę metų Vilniaus r. tarybos valdančiųjų ignoruojamą akivaizdų ir dėl naujakurių skaičiaus didėjimo nuolat augantį poreikį steigti lietuviškas ikimo-

kyklinio ugdymo grupes, kyla įtarimas dėl valdančiųjų sistemingai vykdomos lietuvių tėvų ir vaikų diskriminacijos. Apie 5 tūkst. vaikų kasdien važiuoja į Vilniaus miesto švietimo įstaigas. Šiuo atveju išvelgiu ir politinį visos situacijos aspektą: tėvai privalo registruotis ten, kur jų atžalos lanko švietimo įstaigas – Vilniaus mieste. Situacija paprasta: kur esi registruotas, ten balsuoji. Žinant, kad lietuviai tėvai nėra linkę balsuoti už LLRA, rajono valdantieji nėra suinteresuoti lietuviškų švietimo įstaigų steigimu ir tuo, kad tokie tėvai registruotųsi rajone“, – teigė L. Kasčiūnas.

Seimo nariai dėl sistemingos Vilniaus r. savivaldybės tarybos daugumos dešimtmečius vykdomos lietuvių gyventojų diskriminacijos, vaikų ikimokyklinio ir mokyklinio švietimo valstybine kalba problemų ignoravimo raštu paragino premjerą Saulių Skvernelį ir švietimo, mokslo ir sporto ministrą prisiimti atsakomybę dėl Lietuvos Respublikos piliečių konstitucinių ir pilietinių teisių Vilniaus rajone užtikrinimo. „Susidariusi padėtis rodo, kad atėjo metas tiesioginiam Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsikišimui.“ ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Šiaulių universiteto prijungimas. Seimas pritarė nutarimui, kuriuo reglamentuojamas Šiaulių universiteto reorganizavimas prijungimo prie Vilniaus universiteto būdu. Nutarimu „Dėl Šiaulių universiteto prijungimo prie Vilniaus universiteto terminų ir sąlygų“ Vyriausybei siūloma pateikti su Vilniaus universiteto ir Šiaulių universiteto valdymo organais suderintus atnaujintus Šiaulių universiteto reorganizavimo prijungimo prie Vilniaus universiteto būdu sąlygas ir Šiaulių universiteto reorganizavimo prijungimo prie Vilniaus universiteto būdu planą, kuriuose numatyta reorganizavimo procedūrų pabaigos data – 2020 m. liepos 1 d.

Vyriausybei taip pat siūloma iki 2019 m. birželio 1 d. sudaryti sutartį su Vilniaus universitetu ir nustatyti Šiaulių akademijos vystymo studijų, mokslo ir meno srityse perspektyvą bei finansavimo galimybes, užtikrinant šiaurės Lietuvos regiono poreikius, o rengiant Valstybės ir savivaldybių biudžetų 2020–2025 metų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą ir skirstant Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšas atsižvelgti į Šiaulių universiteto reorganizavimo prijungimo prie Vilniaus universiteto būdu plane numatytą finansavimo poreikį ir valstybės finansines galimybes.

Vilniaus ir Šiaulių universitetams siūloma iki 2019 m. birželio 15 d. sudaryti jungtinės veiklos sutartį, nustatant įsipareigojimus, kurie leistų užtikrinti tvarius Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos mokslo, studijų ir finansinės veiklos rezultatus.

Konkursas Vasario 16-osios gimnazijos direktoriaus pareigoms eiti. Vasario 16-osios gimnazija skelbia konkursą direktoriaus pareigoms eiti. Pretendentų paraiškų laukiama iki gegužės 15 d. Kandidatams būtinas aukštasis universitetinis ar jam prilygintas išsilavinimas, vadovavimo patirtis, labai gerai mokėti lietuvių ir vokiečių kalbas, atvirumas ir tolerancija tarpkultūrinėje aplinkoje, esminės žinios apie Vokietijos mokyklų sistemą ir Vokietijos įstatymus.

Vasario 16-osios gimnazija, įsikūrusi Vokietijoje, Hiutenfelde, veikia nuo 1951 m., siekdama užsienyje gyvenantiems lietuvių kilmės vaikams sudaryti sąlygas puoselėti lietuvių kalbą, kultūrą ir tradicijas. 1999 m. gimnazija įgijo Vokietijos valstybės pripažintą dvikalbės mokyklos statusą, suteikiantį teisę išduoti vokišką brandos atestatą. Šiuo metu gimnazijoje dirba 37 darbuotojai, mokosi per 200 lietuvių, vokiečių ir kitų tautybių mokinių.

Paraiškos dokumentus (CV, motyvacinį laišką, išsilavinimą liudijančius dokumentus, rekomendacijas) reikėtų siųsti el. paštu bewerbung@litauischesgymnasium.de.

Pavaldūs ŠMSM centrai atsakys dalininkų teisių viešosiose įstaigose. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymu Vyriausybė priėmė nutarimą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų įstaigų dalininko teisių atsisakymo. Tai padaryta ministerijos įvykdyto audito metu paaiškėjus, kad pavaldžiuose centruose veikia viešosios įstaigos, kurių dalininkais biudžetinės įstaigos negali būti jau nuo 2010 m. „Atliekant veiklos auditą, paaiškėjo atvejų, kai ministerijai pavaldžios įstaigos yra viešųjų įstaigų dalininkės – vykdo su savo tiesiogine veikla nesusijusias funkcijas, todėl inicijavome Vyriausybės nutarimą, kuriuo tokia veikla bus nutraukta“, – sako ministras A. Monkevičius.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, Lietuvos vaikų ir jaunimo centras turės atsisakyti dalininko teisių viešojoje įstaigoje „Jaunimo slėnis“, Ugdymo plėtotės centras – viešojoje įstaigoje „Vaiko labui“, o Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras – VŠĮ Panevėžio mechatronikos centre.

Šiose trijose viešosiose įstaigose šiuo metu minėti centrai įgyvendina valstybės, kaip dalininkės, turtines ir neturtines teises. Kaip numato Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymas ir kiti teisės aktai, valstybei nuosavybės teise priklausančios įstaigų dalininko teisės bus perduotos viešo aukciono būdu, o gautos pajamos pervestos į valstybės biudžetą. ■

Kauno įgulos karininkų ramovės sukaktis

Prieš 82 metus – 1937 m. balandžio 23 d. įvyko iškilmingas Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovės reprezentacinių rūmų atidarymas. Minint šią sukaktį, lankytojai turėjo galimybę išsamiai susipažinti su ramovės veikla ir apžiūrėti jos istorines patalpas bei ten eksponuojamus meno kūrinius. ■

Dr. Raimundo Kaminsko nuotraukose – istorinių ramovės patalpų vaizdai

Pokyčiai doktorantūros studijose

Dvigubai išaugusios stipendijos, aktualios, modernių verslų poreikius atliepančios tyrimų sritys, patogiau pasiekiamą informaciją apie tematikas bei darbų vadovus ir galimybes prisidėti prie geriausių mokslininkų. Tokiais motyvuojančiais argumentais į doktorantūros studijas šiemet kviečia Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU). Pasak VGTU Mokslo ir inovacijų prorektorius prof. habil. dr. Antano Čenio, viena jautriausių naujienų yra beveik dvigubai išaugusios daugybės metų linksniuotos doktorantų stipendijos, perkopusios vidutinį atlyginimą Lietuvoje, kuris 2018 m. paskutinį ketvirtį sudarė 751,7 euro „į rankas“. Pirmų metų doktorantams nuo šių metų stipendija siekia apie 760 eurų, o antrų–ketvirtų metų – 830 eurų.

„Iki šiol doktorantūros studijos nebuvo tokios populiaros ir daugelis doktorantų dar papildomai dirbdavo, nes už 400–450 eurų dvidešimt kelerių metų amžiaus žmogus sunkiai išgyventų. Situacija keičiasi ir doktorantas gali universitete dirbti pusę etato dėstydamas arba įgyvendindamas projektą, o mokama stipendija darosi konkurencinga bendroje darbo rinkoje“, – sako prorektorius. A. Čenio teigimu, VGTU doktorantai didžiąja dalimi atliepia sparčiausiai besivystančių šiuolaikinių verslų poreikius arba domisi būsimiems mokslininkams rūpimomis sritimis. Prorektorius manytu, išaugusi sti-

VGTU Mokslo ir inovacijų prorektorius prof. habil. dr. Antanas Čenys

pendija gali gerokai išplėsti pastarųjų sąrašą.

„Mūsų universitetui svarbu, kuo pastaruoju metu gyvena Lietuvos visuomenė, todėl doktorantų tematikos apima tokias sritis, kaip finansų technologijos, dirbtinis intelektas, mašininis mokymasis – tai tos sritys, kurias skatiname rinktis. Taip pat yra magistrantų, kurie pasirenka juos labiausiai dominančias sritis, kreipiasi į vadovą, suderina temą ir pradeda dirbti. Galimi abu keliai, todėl didesnė stipendija gali tapti papildoma paskata rinktis mokslininko kelią ir įprasminti savo potencialą gauti universitetinės laisvės paieškos tyrimų srityse, kurių

dėl įvairių priežasčių nepavyks įgyvendinti griežčiau reglamentuotame versle“, – sako A. Čenys.

Prisidėjo prie pasaulyje pripažintų mokslininkų tyrimų

VGTU Inovatyviųjų statybinių konstrukcijų laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Arvydas Rimkus pažymi ne mažiau svarbų tarptautiškumo elementą. Specialistui, Prezidentės Dalios Grybauskaitės apdovanotam už daktaro disertaciją, studijų VGTU metu teko stažuotis Kobės (Japonija), Gento (Belgija), Žironos (Ispanija), Minho (Portugalija) universitetuose, dalyvauti tarptautinėse konferencijose, bendradarbiauti su programinės įrangos kūrėjais iš Čekijos, prisidėti prie FIB darbo grupės veiklos, kuriančios tarptautines projektavimo normas.

„Studijuodamas atlikau ne tik teorinius, bet ir praktinius tyrimus. VGTU statybinių konstrukcijų laboratorijos – vienos moderniausių Baltijos regione. Jose atlikau eksperimentinius bandymus, kurių pagrindu drauge su kolegomis sukūrėme išradimą, kuris vėliau buvo užpatentuotas. Doktorantūros studijos VGTU suteikė galimybę bendradarbiauti ir prisidėti prie pasaulyje pripažintų mokslininkų vykdomų tyrimų. Būtent sėkmingas šitrukimas į tarptautinius mokslininkų tinklus skatina profesinį

Jaunoji mokslininkė. VGTU nuotr.

tobulėjimą, užtikrina aukšto lygio mokslinę veiklą ir tarptautinį bendradarbiavimą po doktorantūros studijų“, – asmenine patirtimi dalijasi A. Rimkus.

Rinktis iš tematikų ir galimų darbų vadovų būsimieji doktorantai gali universiteto interneto tinklalapyje. Prorektorius atkreipia dėmesį, kad daktaro disertacija svarbi ne vien dėl mokslinio potencialo įgyvendinimo, bet ir dėl perspektyvų ilguoju laikotarpiu. „Jeigu panagrinėtume darbo užmokesčio kilimo kreivę per gyvenimą, tai pamatytume, kad daktaro atlyginimas kyla nuolat, lyginant su darbuotoju, neturiniu laipsniu. Galbūt karjeros pradžioje atlyginimai yra panašūs, tačiau ilgainiui jie nuosaikiai didėja ir bet kurios specialybės daktaro laipsnis išryškina darbuotojo pranašumą“, – teigia A. Čenys. ■

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Lietuvos fizikų viešnagė CERN laboratorijoje

CERN centras. Pixabay.com nuotr.

Praėjusių metų pavasarį aštuoni Lietuvos, Latvijos ir Estijos universitetai įsteigė Baltijos šalių grupę, kuri bendradarbiauja su Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacija (angl. *The European Organization for Nuclear Research*), bendrai vadinama CERN. Tai vienas didžiausių ir geriausiai žinomų mokslinių tyrimų centrų pasaulyje. Kovo pabaigoje šios grupės veikloje dalyvaujantys Kauno technologijos universiteto (KTU) ir Vilniaus universiteto (VU) atstovai lankėsi CERN laboratorijoje ir tarėsi dėl tolimesnių bendradarbiavimo galimybių. CERN laboratorijoje viešėjo KTU Matematikos ir gamtos mokslų fakulteto docentė dr. Brigita Abakevičienė, VU atstovas dr. Andrius Juodagalvis ir ilgus metus CERN dirbantis dr. Aurelijus Rinkevi-

čius. Jų veikla susijusi su Kompaktiško miuonų solenoido eksperimentu (angl. *Compact Muon Solenoid*) ir šio detektoriaus veikimu bei priežiūra.

„Džiaugiuosi susipažinusi su žmonėmis, kurie pasidalijo darbo ir mokslinė patirtimi CERN, paskatino pirmą kartą Kauno technologijos universitete surengti „Tarptautinę elementariųjų dalelių fizikos meistriškumo pamoką“, – teigė dr. Brigita Abakevičienė.

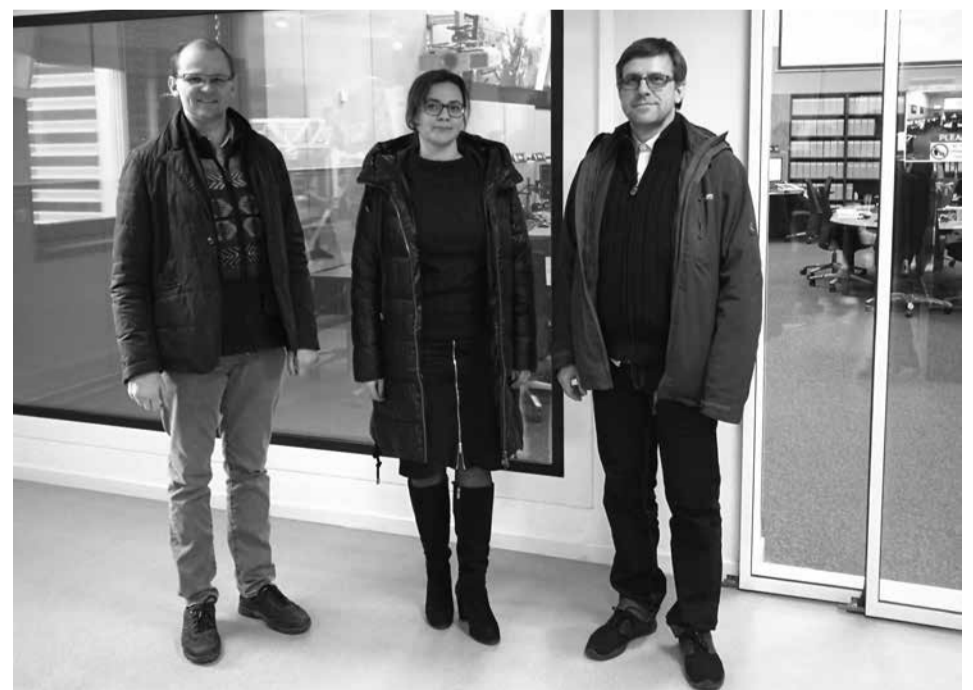
Vizito metu aplankyti Inžinerijos, Technologijos ir Didžiojo hadronų greitintuvo pluoštelių padaliniai, susitakta su jų vadovais bei darbuotojais. Jie supažindino su padalinių infrastruktūra, moksline veikla ir pateikė galimų bendradarbiavimo kryptių bei magistro tezių tematikas, siejančias robotiką, mašininio mokymosi sistemas, virtualios

realybės taikymą, didžiųjų duomenų analizę, aptarė statistinį modeliavimą Monte Karlo metodu bei dalelių sąveikos su medžiaga analizės programinių kodų „Fluka“.

Lietuvai asocijuotoji narystė CERN atveria papildomų galimybių įvairių sričių mokslininkams, tyrėjams, studentams ir verslo įmonėms dalyvauti CERN veiklose. Kiekvienais metais tūkstančiai viso pasaulio studentų stažuoja CERN padaliniuose. Vizito metu buvo pasiūlyta bendradarbiauti – integruoti motyvuotus ir gabius KTU

studentus į mokslines CERN veiklas. Tai galėtų būti ir baigiamieji studentų darbai, suderinti tiek su universitetu, tiek su atitinkamu CERN padaliniu.

Vilniuje ir Kaune greitai bus įsteigti CERN verslo inkubatoriai, kurie bus vieningi Vidurio ir Rytų Europoje. Tai turės didelę reikšmę viso regiono mokslo ir verslo vystymuisi – skatins taikyti pažangiausias fizikos ir sveikatos bei informacines technologijas. Parengta pagal KTU pranešimą ■

Lietuvos mokslininkai Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijos (CERN) centre. Iš kairės: CERN dirbantis dr. Aurelijus Rinkevičius, KTU docentė dr. Brigita Abakevičienė, Vilniaus universiteto atstovas dr. Andrius Juodagalvis

MINERALOGIJOS PRADININKAS LIETUVOS UNIVERSITETE

Minint profesoriaus Mykolo Stasio Kaveckio 130-ąsias gimimo metines (1889-05-20/06-02 – 1968-02-28)

Akad. prof. habil. dr. Algimantas Grigelis

Lietuvos mokslų akademija,
doc. dr. Judita Puišo

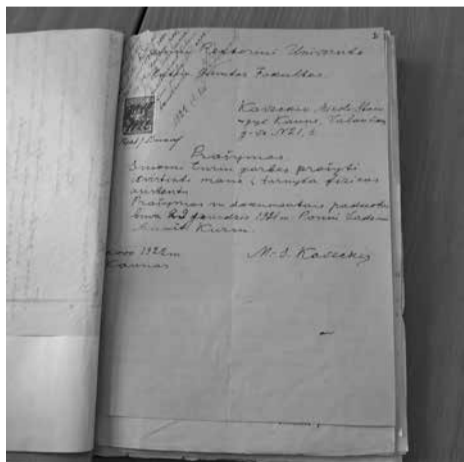
Kauno technologijos universiteto Matematika-
tikos ir gamtos fakultetas, Fizikos katedra

Mykolas Stasys Kaveckis gimė 1889 m. birželio 2 d. (pagal senojo stiliaus kalendorių – 1889 m. gegužės 20 d.) Rusijoje, Orenburge, Samaros-Zlatousto geležinkelio garvežio mašinisto, kilusio iš Bugenių apylinkių, esančių prie Mažeikių, Antano ir Amelijos Kaveckių šeimoje. Anksti mirus tėvui, motina su dviem sūnumis persikėlė į Samarą, kur gyveno, dirbdama siuvėja.

Būsimasis profesorius 1904 m. mokėsi Samaros, o 1904–1908 m. – Charkovo 3-iojoje gimnazijoje, ją baigęs, įstojo į Liaudies švietimo ministerijos Charkovo universitetą ir studijavo Gamtos skyriaus Fizikos ir matematikos fakulteto chemijos sekcijoje. 1912 m. baigė Charkovo universitetą, įgydamas pirmojo laipsnio diplomą.

Norėdamas pagilinti techninį pasirengimą, M. S. Kaveckis 1914 m. įstojo į Imperatoriaus Aleksandro II vardu pavadinto Kijevo politechnikos instituto Chemijos fakulteto trečiąjį kursą, tačiau dėl prasidėjusio Pirmojo pasaulinio karo ir lėšų stygiaus 1916 m. išstojo iš ketvirtojo kurso ir pradėjo tiriamaį darbą Pietų Rusijos Kalnų pramonės sąjungos kontrolinėje laboratorijoje. 1916–1918 m. dirbo 19-osios inžinerinės statybinės draugovės techniku. 1917 m. buvo išrinktas draugovės pirmininku ir šias pareigas ėjo iki pat draugovės išformavimo.

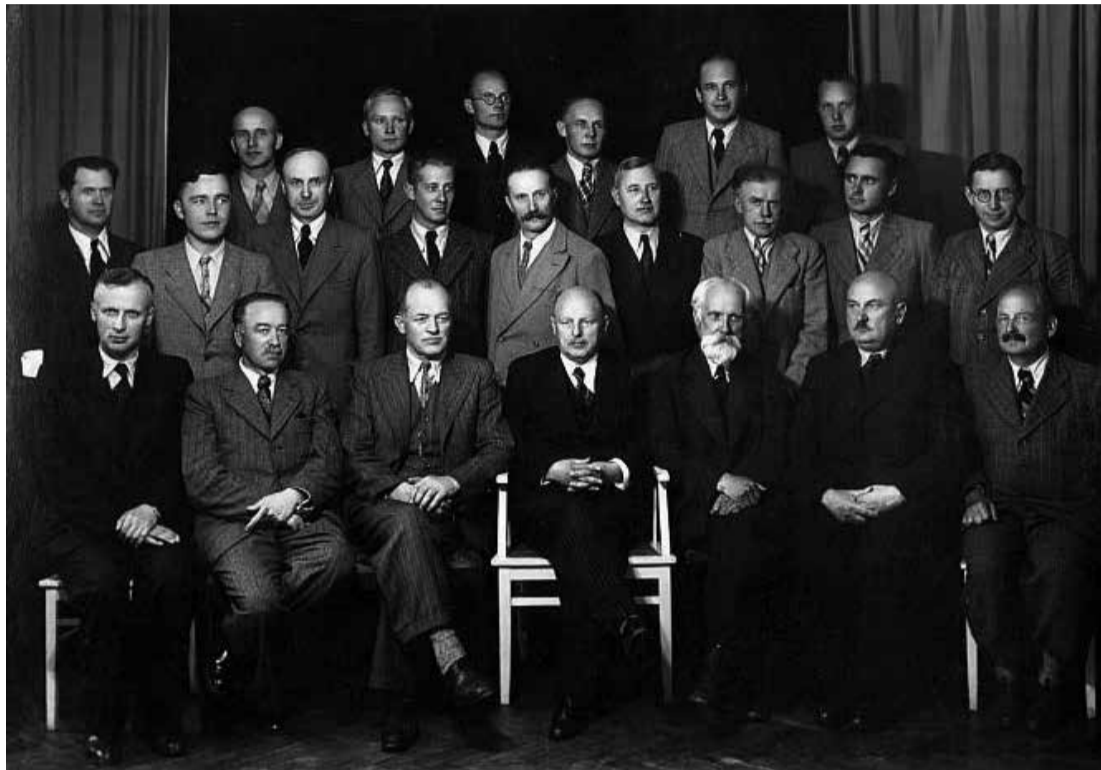
Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, M. S. Kaveckis su motina apsisprendė vykti

M. S. Kaveckio prašymas universiteto rektoriui (KTU archyvas, ap. 3 b. 366 l. 2, prof. M. Kaveckio asmens byla)

į Lietuvą. Dar prieš atvykdamas, kurį laiką dirbo Ukrainos liaudies ūkio tarybos mokslo ir technikos skyriaus chemijos laboratorijoje vyr. laborantu. Grįžęs į Lietuvą, nuo 1921 m. dirbo asistentu lektoriaus teisėmis Kaune, Aukštuosiuose kursuose. 1922 m. sausio 1 d. buvo paskirtas Lietuvos Respublikos finansų, prekybos ir pramonės ministerijos Akcizės departamento kontrolieriumi Kaune.

1922 m. Aukštuosius kursus pirtvarkius į Lietuvos universitetą, M. S. Kaveckis jame ėjo Matematikos-gamtos fakulteto Fizikos katedros asistento pareigas. Tų pačių metų spalio 15 d. tapo steigiamos Mineralogijos katedros vyresnioju asistentu. Tuo metu

Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto bendradarbių paskutinė nuotrauka (prieš persikeliant į Vilniaus universitetą). Iš kairės septintas stovi M. S. Kaveckis. Nuotrauka iš Kauno technologijos universiteto muziejaus

Mineralogijos katedra dar neturėjo savo patalpų ir veikė prie Fizikos katedros. Jai vadovauti buvo kviečiamas inžinierius Marijonas Tomašauskas (1868–1926), o M. S. Kaveckis nuo 1923 m. rugsėjo 1 d. paskirtas šios katedros docentu. M. Tomašauskui neatvykus iki numatyto termino, M. S. Kaveckis buvo paskirtas katedros vedėju ir kristalografijos bei mineralogijos dėstytoju. Nuo 1924 m. sausio 1 d. tapo Mineralogijos-kristalografijos kabineto vedėju. Jam taip pat pavesta rūpintis Magnetinės observatorijos reikalais.

Netrukus Matematikos-gamtos fakultete buvo įsteigta ir Geologijos katedra, kuriai vadovauti buvo kviečiamas Vilniaus universiteto Geofizikos katedros vedėjas Juozas Vaclovas Lukoševičius (1863–1928). Pastarajam atsisakius eiti šias pareigas, pareigos buvo pavestos iš Olandijos atvykusiam geologui Gerardui Leonardui Smitui Sibingai (1895–1963), Ciuricho universitete įgijusiam daktaro laipsnį, dalyvavusiam tyrimuose Indonezijoje, Borneo ir Sumatros salose, o nuo 1921 iki 1923 m. dirbusiam Olandijos Delfto aukštojoje technikos mokykloje vyresnioju asistentu ir docentu. Beje, pastarojo dėdė J. Schinem van der Loeff buvo tuometinis Olandijos konsulas Lietuvoje.

1923 m. rugsėjo 18 d. G. L. Smitas Sibinga pradėjo vadovauti Geologijos katedrai. Jam suteiktas extraordinarinio profesoriaus vardas. Ši katedra perėmė Aukštųjų kursų geognozijos kabineto turtą. Katedrai skirta lėšų literatūrai komplektuoti ir kolekcijoms įsigyti bei darbuotojų etatams. Vyresnioju asistentu paskirtas M. Tomašauskas, kuris buvo baigęs Sankt Peterburgo kalnų institutą, dirbęs Tolimuosiuose Rytuose, vėliau – Latvijoje ir karo metais – Sibire, o 1924 m. grįžo į Lietuvą. Nuo 1923 m. lapkričio 4 d. laisvai samdomu jaunesnioju laborantu buvo priimtas Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto fizikos-chemijos ciklo studentas Jokūbas Ošmianas (atleistas

nuo 1924 m. sausio 12 d.), o patarnautoju – Stasys Jucas (1901–1963).

Atvykęs į Kauną, G. L. Smitas Sibinga ėmėsi kurti geologijos kabinetą. Jis net pradėjo rinkti kolekcijas, tačiau dėl patalpų trūkumo universitete jo nepavyko įsteigti. Tuomet jis kreipėsi į Kauno miesto muziejų, kuriame rado nemažai nesutvarkytų geologinių ir mineraloginių kolekcijų, ir ėmėsi jas tvarkyti. G. L. Smitas Sibinga pradėjo ten vesti praktikos darbus, tačiau tai sukėlė nepatogumų studentams.

Gavęs 16 480 litų kreditą, G. L. Smitas Sibinga kartu su Geologijos katedros personalu 1924 m. nuo rugpjūčio 1 d. iki spalio 15 d. surengė pirmąją Lietuvos universiteto geologinę ekspediciją. Joje dalyvavo pats G. L. Smitas Sibinga, jo žmona, M. Tomašauskas, laborantas J. Ošmianas, studentas Pečkaitis, du kareiviai ir vežėjas. Ekspedicijai buvo paskirti keturi arkliai. Keli prikrauti vežimai važiavo palei Nemuną, aplankė Papilę, Ža-

Mykolas Stasys Kaveckis. Kaunas (apie 1922 m.). Nuotrauka iš akad. A. Grigelio archyvo, leidus naudoti prof. M. S. Kaveckio šeimai

garę. Ekspedicijos dalyviai pabuvojo vietose, kuriose buvo paplitęs devonas. G. L. Smitas Sibinga reikalavo, kad ekspediciją lydėtų ginkluoti kareiviai, nes jis įsivaizdavo Lietuvą pagal P. Merime „Lokį“ ir bijojo vykti be apsaugos. 1926 m. olandų geologiniame žurnale G. L. Smitas Sibinga paskelbė pirmosios geologinės ekspedicijos ataskaitą.

Kadangi G. L. Smito Sibingos reikalavimai fakultetui buvo nepakeičiami, jis buvo priverstas atsistatydinti ir 1925 m. sausio 13 d. išvyko iš Lietuvos. Išvykdamas išsivežė ir ekspedicijos užrašus bei 26 dėžes. Ekspedicijos metu sukaupti rinkiniai buvo palikti universiteto geologijos kabinete. Taip

susiklosčius aplinkyboms, Geologijos katedros vedėju buvo paskirtas docentas M. Tomašauskas, kuris 1925 m. pavedė M. S. Kaveckiui tvarkyti geologijos kabinetą ir dėstyti geologijos ciklo kursus.

Katedrai plečiant veiklą, 1925 m. birželio 2 d. doc. M. Tomašauskas, pritarus fakulteto komisijai ir dekanui prof. Z. Žemaičiui, į geologijos kabinetą laboranto pareigoms priėmė Juozą Dalinkevičių (1893–1980), 1919 m. baigusį Peterburgo kalnų institutą. 1930 m. šis įgijo Vytauto Didžiojo universiteto inžinieriaus diplomą. Naujasis laborantas vėliau atsiskleidė kaip išskirtinio talento geologas: 1940 m. tapo profesoriumi, 1941 m. – pirmuoju Mokslų akademijos Geologijos instituto direktoriumi, 1946 m. – akademiku, ir pagrįstai laikomas moderniosios geologijos pradininku Lietuvoje.

1925 m. pabaigoje po išvykų į Antalieptę, kurioje tyrė galimus geležies rūdos klodus, M. Tomašauskas persišaldė ir 1926 m. sausio 11 d. mirė. Po jo mirties Geologijos ir Mineralogijos-kristalografijos katedros buvo sujungtos į vieną, kuriai vadovauti nuo 1926 m. paskirtas M. S. Kaveckis.

Nuo 1929 iki 1940 m. rugpjūčio 31 d. M. S. Kaveckis ėjo extraordinarinio profesoriaus ir katedros vedėjo pareigas Lietuvos (vėliau – Vytauto Didžiojo) universitete. Jis įkūrė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Valstybinės technikos-chemijos laboratorijos techninį ir mineralinių žaliavų tyrimų skyrių, kuriam vadovavo net 10 metų. Nuo 1927 iki 1932 m. dirbo Europos universitetų bibliotekose, muziejuose ir institutuose, dalyvavo mokslinėse ekspedicijose į Alpes, Sudetus, Karpatus, Tatrus, Vengrijos ir Čekoslovakijos Rūdinius kalnus, Bohemijos Miško ir Suche Hory kalnynus. 1929 m. pradėjo kurti Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto mineralogijos muziejų. Tais pačiais metais pas M. S. Kaveckį pradėjo dirbti gamtos mokytojas, mineralogas Mečislovas Martinaitis (1898–1974), tapęs jo katedros lektoriumi ir nuolatiniu profesoriaus pagalbininku tiek Kaune, tiek

MINERALOGIJOS PRADININKAS LIETUVOS UNIVERSITETE

Minint profesoriaus Mykolo Stasio Kaveckio 130-ąsias gimimo metines (1889-05-20/06-02 – 1968-02-28)

■ Atkelta iš 6 p.

vėliau – Vilniuje iki pat 1960 m.

1931 m. birželio 30 d. M. S. Kaveckis dalyvavo Prancūzijos geologijos tarnybos steigimo šimtmečio minėjime Paryžiuje (Sorbonoje), kuriame susirinko apie 400 įvairių kraštų ir atskirų universitetų bei kitų mokslo įstaigų atstovų. 1932 m. Prahos Karlo (Čekija) universitete už mokslinį darbą „Lietuvos geologijos pagrindai ir, remiantis gręžinių daviniiais, senesnių geologinių padarų geologinio žemėlapio sudarymas“ jam suteiktas gamtos mokslų daktaro laipsnis.

Nors prof. M. S. Kaveckio dėstomas mineralogijos kursas buvo skirtas fizikos ir chemijos ciklo studentams, tačiau pasiklausyti jo paskaitų verždavosi ir kitų fakultetų studentai, nes visus labai domino jo paskaitos apie mineralus, ypač „sakraliuosius“, kuriuos profesorius dar ir demonstruodavo. Profesoriaus pultas buvo ant pakylės. Didelėje auditorijoje buvo užimtos beveik visos sėdimos vietos. Klausytojams imponavo įdomi jo kalbėjimo maniera, dažnai perpinta metaforomis.

Prof. M. S. Kaveckis tyrė Lietuvos naudingąsias iškasenas, mineralinius ir gėlus požeminius vandenis, Andrioniškio (Padvarininkų) ir Žemaitkiemio meteoritus,

kvartero nuogulas ir uolienų savybes. Nuo 1932 m. tapo Lietuvos gamtininkų draugijos nariu. 1933–1937 m. jam vadovaujant buvo sudarytas Lietuvos kvartero geologinis žemėlapis, įėjęs į Europos kvartero nuogulų žemėlapi. 1939 m. lapkričio 28 d. M. S. Kaveckis kartu su Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Fizikos katedros vedėju prof. Ignu Končiumi buvo deleguotas į Vilnių perimti Stepono Batoro universiteto Gamtos fakulteto turta.

1940 m. M. S. Kaveckis kartu su bendradarbiais Kaune suorganizavo pirmąją lietuvių ir latvių geologų konferenciją, rengė su šia mokslo sritimi susijusias ekskursijas. Nuo 1940 m. rugsėjo 1 d. iki 1960 m. ėjo Mineralogijos katedros vedėjo ir profesoriaus pareigas atkurtame Vilniaus universitete. Antrojo pasaulinio karo metais (1941–1944) jis saugojo Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto Mineralogijos katedros ir muziejų nuo sunaikinimo.

Nuo 1944 iki 1946 m. dirbo Lietuvos mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institute Mineralinių žaliavų tyrimo skyriaus vedėju, tačiau dėl pablogėjusios sveikatos pasitraukė iš šių pareigų. 1948 m. buvo pakviestas įkurti Inžinerinės geologijos katedrą Kauno valstybiniame universitete. Universitetą reorganizavus į Kauno po-

litechnikos institutą, iki pat mirties 1968 m. vasario 28 d. ėjo Hidrologijos fakulteto Inžinerinės geologijos katedros profesoriaus ir vedėjo pareigas.

Buvę prof. M. S. Kaveckio studentai prisimena, kad profesorius išsiskyrė savo oria laikysena, lėta eiseną, aštriu žvilgsniu ir malonia išvaizda, požiūriu į mokslą ir studentus bei ypatingais pedagoginiais gebėjimais. Pradėdavo paskaitą, vos tik pravėręs auditorijos duris, dar eidamas prie stalo, o baigdavo, jas uždarydamas. Pastebėjęs (ypač antroje paskaitos dalyje), kad studentai nebegali susikaupti, paskaitų turinį pajavairindavo trumpomis akademinėmis pertraukėlėmis, papasakodamas ką nors iš savo kelionių.

Vertinant išskirtinius profesoriaus M. S. Kaveckio nuopelnus Lietuvos geologijai ir valstybės ūkio bei kultūros plėtrai, jo atminimą derėtų įamžinti Mažeikiuose, iš kurio apylinkių yra kilęs jo tėvas, ir Birštone, kur dėl jo tyrimų buvo įsteigtas mineralinių vandenų kurortas.

Prof. M. S. Kaveckio 130-osioms gimimo metinėms skirti renginiai vyks:

Vilniuje – 2019 m. gegužės 20 d. 11.30–13 val. Vilniaus universiteto Chemijos ir Geomokslų fakulteto Geomokslų institute, Geologijos ir mineralogijos

katedroje (M. K. Čiurlionio g. 21);

Kaune – 2019 m. gegužės 30 d. 10–11.30 val. Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto 435 auditorijoje (Studentų g. 48).

Prof. M. S. Kaveckio mokslo darbų jubiliejinę parodą „Gyvenimas, skirtas geologijai“ Gamtos tyrimų centre (Vilnius, Akademijos g. 2) parengė Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka. Paroda veiks iki birželio 15 d.

Literatūra

1. Profesorius Mykolas Kaveckis – inžinierius, mineralogas, geochemikas. Sudarytojas Algimantas Grigelis. Vilnius, 2012.

2. Algimantas Grigelis. Profesorius Mykolas Kaveckis Lietuvos universitete Kaune: pirmasis dešimtmetis (1922–1932 m.). Geologijos akiračiai, 2012, Nr. 4, p. 7–19.

3. KTU archyvas, ap. 3 b. 366 (prof. M. Kaveckio asmens byla).

4. Matematikos-gamtos fakulteto protokolų knyga, Nr. 2.

5. Matematikos-gamtos fakulteto protokolų knyga, Nr. 3.

6. Akademikas Juozas Dalinkevičius. Sudarytojas Algimantas Grigelis. Vilnius, 2014.

MOKSLO RENGINIAI

2050 m. maisto poreikis bus 70 proc. didesnis Kaip tam ruošiamės šiandien?

Absolventų klubo „ASU alumni“ prezidentas Pranas Dailidė

Dirbtinis intelektas, robotizacija, daiktų internetas, 3D spausdintuvais kuriami produktai – tai tik dalis inovacijų, kurias ketvirtoji pramonės revoliucija atneša į žemės ūkį. Tuo pat metu auga visuomenės poreikis efektyviai naudoti atsinaujinančius gamtos išteklius, vartoti sveiką, saugų maistą. Anot ekspertų, visa tai žemės ūkiui kelia naujus iššūkius ir skatina iš naujo įvertinti, kokių gebėjimų sėkmingai veiklai šiame sektoriuje reikės per artimiausius dešimtmečius. Diskusiją šiais klausimais Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Žemės ūkio akademijoje surengė forumo „Žemės ūkis 2050: į kokias kompetencijas būtina investuoti šiandien?“ dalyviai – verslo, mokslo ir politikos atstovai.

Forumo iniciatoriai – šalies agroverslo lyderiai, VDU ŽŪA absolventų klubo „ASU alumni“ nariai – jau šiandien jaučia universi-

tetinį išsilavinimą įgijusių naujos kartos darbuotojų trūkumą ir prognozuoja, kad ateityje tokių žmonių reikės tik daugiau, o tradiciškai suvokiamos profesijos savo ruožtu keisis šiuo metu sunkiai prognozuojamais būdais. „ASU alumni“ klubo prezidentas, įmonių grupės „Dojus“ valdybos pirmininkas Pranas Dailidė pastebėjo, kad šiandien Lietuvai beveik 20 proc. iš eksporto gaunamų pajamų uždirba žemės ūkis ir maisto pramonė. Siekiant ir toliau didinti šias pajamas, reikia imtis inovatyvių sprendimų, stiprinti ryšius

tarp taikomojo mokslo ir gamybos. Anot ekspertų, tai gali garantuoti konkurencingumą globaliose rinkose. Kita vertus, reikia peržiūrėti ir sektoriaus specialistų rengimą.

„Mums, verslo atstovams, svarbu, kad iš esmės pasikeistų jaunų žmonių požiūris į žemės ūkio sektorių: tai yra ne tik gerai apmokama, pažangi, efektyviai inovacijas pritaikanti sritis, bet ir įdomi vieta dirbti. Žemės ūkyje kuriama aukšta pridėtinė vertė, čia netgi sparčiau nei kituose sektoriuose taikomos naujausios technologijos – ro-

botai, dronai, didieji duomenys, dirbtinis intelektas“, – kalbėjo P. Dailidė, paraginę švietimo ir žemės ūkio sričių politikus rasti modelį, kuris remtųsi geriausių pasaulio mokyklų patirtimi ir vestų Lietuvos žemės ūkį modernumo bei tvarumo keliu.

„Mūsų misija – ne numatyti, o įgalinti ateitį. Tam pečius turi suremti mokslo, verslo, politikos lyderiai. Ketvirtoji pramonės revoliucija labai sparčiai keičia pasaulį. Jau

■ Nukelta į 8 p.

Diskusijos dalyviai: Edmundas Jakilaitis, Astrida Miceikienė, Kęstutis Juščius, Augustas Alešiūnas, Petras Puskunigis, Edvardas Makelis

Išsaugota pilietybė – išsaugota Lietuva

Vaidas Matulaitis

Rašau šį tekstą lėktuve iš Niujorko į Orlandą. Gal dėl geografinio atstumo nuo Lietuvos, o gal dėl lietuviškų potyrių čia, JAV, mintys gula kiek kitaip, ramiau. Galvoje ir širdyje nėra tos beprotiškos įtampos, kuri, artėjant referendumui dėl pilietybės išsaugojimo, elektrina Lietuvos viešąją erdvę.

Niujorke teko garbė aplankyti legendinį Lietuvos generalinį konsulatą, įsteigtą dar 1923 m. Tai viena iš trijų Lietuvos diplomatinė atstovybių, niekada nenutraukusių savo veiklos. Konsulatas Niujorke – tikras mūsų valstybės bastionas viename iš pasaulio jėgos centrų, būręs lietuvius ir tarpukariu, ir juodžiausiais okupacijos metais.

Garbingi diplomatai, lietuvių bendruomenės aktyvistai ir paprasti tautiečiai savo kasdieniu darbu, bekompromisium tikėjimu Lietuva, savo kasmėnesinėmis aukomis, atplėštomis nuo naujų mokyklinių švarkų ar batų savo vaikams, išlaikė Lietuvą čia,

Amerikos širdyje. Niekam nekilo klausimas, kokios naudos ar privilegijų jie už tai gaus. Veikiau atvirksčiai, naudos iš jų veiklos buvo Lietuvai, jos laisvės bylai. Tai kas pasikeitė, kad, tapę laisvi Tėvynėje, svetur pabirusių tautiečių akyse ieškome krislo? Juk esame viena Tauta ir Lietuvą kuriame visi išvien ir visomis išgalėmis.

Medijose ir „Facebook“ liejasi aistros: teisininkai kryžiuoja kardus dėl įstatymo raidžių, žmonės piktinasi, kad tai referendumas dėl „privilegijų emigrantams“, kai Lietuvoje likusiems esą liks vien tik pareigos. Tai yra didysis mitas – pilietybė reiškia vienodas teises ir pareigas visiems piliečiams, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos. Taškas. Taip, procedūrinių klausimų yra, tačiau jie išsprendžiami. Svarbiausia, kad būtų gera valia.

Tiesa, būtent išsaugotos pilietybės priešininkų stovykloje paradoksų netrūksta. Kad ir pagarbos stokojanti leksika, kuri iš tos pusės girdima. Išsaugota pilietybė lyginama su daugpatyste, haremu ar meilužėmis.

Taip pat dažnai esame raginami nesivadovauti emocijomis. Sakoma, kad čia ne vieta jausmams, į viską reikia žiūrėti racionaliai, o dar geriau, kalbėti vien teisiniais terminais, straipsniais, skirsniais ir paragrafais. Jie taip norėtų, nes jiems taip patogiau. Pasislepi už juridinių barikadų, užsikemši ausis, užsi-merki, kad žmonių nematytum, ir beri savo nusausintus ir nujautrintus argumentus.

Bet, ačiū Dievui, mes turime širdis. Didžiausius, garbingiausius ir sąžiningiausius dalykus gyvenime padarome klausydami savo širdies paliepimo. Pilietiškumas ir patriotizmas yra emocija. Pati didžiausia, pati tauriausia. Į mūsų širdis, Sibiran buvome genami, Baltijos kelyje stovėjome ir Sausio 13-ąją po tankų vikšrais kritome ne todėl, kad yra toks nutarimas ar potvarkis – darėme tai vedami širdies balso. Daugelis mūsų, kurie dabar išvykę, buvome ten su jumis.

Įstatymai, kaip ir sienos, šimtmečių tėkmėje buvo braukomi, perbraukomi, rašomi ir perrašomi. Ir ne jos, įstatymų raidės ir sienų centimetrai, šiandien yra didysis stebu-

klas. Jis gyvas mūsų širdyse. Atėjęs per kartų kartas, neužgesęs per amžius, įveikęs sibirius ir nenuskendęs atlantuose. Lietuva yra Tautos širdis ir mes visi, kiekvienas lietuvis, esame tos širdies arterijų kapiliarai. Esame gyvybiškai svarbūs vienas kitam.

Po pažinties su šauniąja mūsų Konsulato komanda, kartu su JAV lietuvių bendruomenės ilgamete aktyviste Sigita, 5-ojoje aveniu veik kaktomuša susidūrėme su lietuviais – viena šeima, pasiklydusia tarp Lietuvos, Norvegijos ir JAV. Kalbėjome trumpai, aplink mus banguojant neišsenkančiam Niujorko žmonių margumynui. Kelios minutės santūraus lietuviško pokalbio, ir ta gelminga lietuviška šypsena. Apkabinimas, „sudie“.

Būdamas mieste, kuris gyventojų skaičiumi yra keturis kartus didesnis už Lietuvą, gerai supranti, kiek mūsų šiame pasaulyje nedaug. Saugokime vienas kitą ir gegužės 12 d. balsuokime taip, kaip liepia mūsų trispalvės širdys, plakančios tuo pačiu lietuvišku ritmu. *Autorius yra Estijos lietuvių bendruomenės pirmininkas*

2050 m. maisto poreikis bus 70 proc. didesnis Kaip tam ruošiamės šiandien?

Seimo Pirmininkas prof. dr. Viktoras Pranckietis

■ Atkelta iš 7 p.

artimiausioje ateityje bus naudojama sava-valdė žemės ūkio technika, taikomos inovatyvios tikslinio ūkininkavimo technologijos. Žemės ūkis jau dabar yra viena sparčiausiai robotizuojamų sričių, o ateityje poreikis kurti ir valdyti naujas technologijas tik didės. Tai kelia naujus iššūkius ir dovanoja naujas galimybes“, – forumo metu kalbėjo VDU ŽŪA kancleris prof. Antanas Maziliauskas, pastebėjęs, kad kiekvienas žmogus gimsta naujoms žinioms atviromis akimis.

Renginyje dalyvavęs Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis pastebėjo, kad siekis vystyti modernų žemės ūkį žengia koja kojon su ilgalaikiu siekiu kurti žmonijos gerovę. Skaičiuojama, kad 2050 m. pasaulyje gyvens 9,5 mlrd. žmonių, o kokybiško maisto poreikis bus net 70 proc. didesnis nei šiandien. „Žemės ūkiui tinka tik apie 10 proc. mūsų planetos sausumos teritorijų. Tačiau žmogaus minties galia yra beribė“, – kalbėjo V. Pranckietis, prognozuodamas, kad, didėjant inovacijų ir žemės ūkio gamybos mastams, kartu ir tvarumo poreikiui, konkrečių universitetinių

studijų programų neliks – kiekvienas asmuo savo kompetencijų krepšelį formuos pats, mokydamsis iš aukščiausios kvalifikacijos ekspertų.

Žemės ūkio ministras Giedrius Surplys pacitavo metų pradžioje patvirtintą „Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros baltąją knygą“, parengtą drauge su socialiniais partneriais. Joje nubrėžiama Lietuvos žemės ūkio bei kaimo plėtros ateities vizija po 2020-ųjų: pagrindiniai žemės ūkio ir kaimo plėtros politikos iššūkiai, keliami uždaviniai ir siūlomi problemų sprendimo būdai. „Joje numatytas ir pagrindinis tikslas – siekis, kad didžioji dalis kaime gyvenančių ir dirbančių žmonių būtų motyvuoti ir konkurencingi, kad didėtų jų pajamos ir gerėtų gyvenimo kokybė. Trumpai tariant, kad kaime būtų patogu ir gera gyventi“, – sakė G. Surplys.

Ekologiškų produktų kūrėjų atstovas –

VDU Žemės ūkio akademijos kancleris Antanas Maziliauskas

Žemės ūkio ministras Giedrius Surplys

„AUGA Group“ valdybos pirmininkas Kęstutis Juščius diskusijoje apie išmaniųjų technologijų diegimo situaciją Lietuvos žemės ūkyje šias technologijas įvardijo kaip kol kas neišnaudotą mūsų šalies galimybę tapti lyderiais pasaulio mastu: „Auga nauja karta žmonių, kurie galvoja apie tvarumą, taigi ir maisto gamybos tvarumą, kai grandinėje nuo lauko iki stalo užtikrinama, kad maistas pagamintas tvariai. Ir šiemis jauniems žmonėms pasaulis šiandien neturi ką pasiūlyti. Tad kodėl Lietuva šiuo atveju negalėtų tapti pasaulio lydere?“

Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius, dalydamasis įžvalgomis apie ateitį, atkreipė dėmesį į žmogaus ir technologijų santykio dermės svarbą: „Technologijos yra vertingos tiek, kiek jos žmonijai sukuria laimės plačiąją prasmę. Todėl šiandien turėtume kalbėti ne tik apie ateities kompetencijų, bet ir apie ateities žmogaus charakterio formavimo svarbą. Į tai

turėtume orientuoti švietimo sistemą, šeimas ir visą visuomenę. Ateitis bus tokia, kokią sukurs tie, kas šiandien lanko vaikų darželį.“

A. Monkevičius pastebėjo, kad ateityje gamybos našumas bus aukštas, atsiras daug naujų įdomių veiklų. Tačiau artimesnėje ateityje, siekiant motyvuoti moksleivius rinktis agroverslui aktualias profesijas, ministro nuomone, tikslinga galvoti apie skatinimą, stipendijas ir trišalių sutarčių tarp studento, universiteto ir darbdavio pasirašymą.

Diskusijoje dalyvavęs UAB ART21 direktorius Augustas Alešiūnas teigė neabejojantis, kad daug su naujų technologijų įsisavinimu susijusių problemų išsprendžiamame, kai į žemės ūkį ateis nauja darbuotojų karta – natūraliai imli IT ir inovacijoms bei suprantanti, kad XXI a. žmogus privalo mokytis visą gyvenimą.

Apibendrinamas diskusijos dalyvių įžvalgas, VDU rektorius prof. Juozas Augutis sakė, kad apgailestauja dėl vienintelio dalyko – kad jų neturėjo galimybės išgirsti tie, kurie šiandien sprendžia galvosūkį, kokią profesiją rinktis, kad ji būtų integrali ir perspektyvi, nes į šį klausimą buvo atsakyta – tai platus, perspektyvus ir itin inovacijoms imlus agrosektorius.

VDU rektorius Juozas Augutis

Vilties prakalbintas pasaulis...

Sociolingvistinis požiūris į komunikaciją daugiakalbiame pasaulyje

Algimantas Piliponis

Istorijos raida po Antrojo pasaulinio karo parodė, kad, įžengus į XXI a., kiekviena problema, nenagrinėjama globaliniu požiūriu, tampa netiksliai suprantama, todėl negali būti teisingai išspręsta. Tai aiškiai matoma iš Jungtinių Tautų Organizacijoje 191 šalies priimtos „Tūkstantmečio deklaracijos“, susietos su visų gyventojų lūkesčiais. Po pasaulinio karo – taika turi būti taip pat pasaulinė. Kitu atveju ji bus nepastovi, o krizės taps neprognozuojamos.

Mūsų visuomenė šiandien patiria svarbių ekonominių ir kultūrinių pokyčių. Stiprėja moksliniai ir informaciniai mainai tarp skirtingų civilizacijų ir jų gyventojų. Šiame judėjime vyrauja galingos globalizacijos jėgos, todėl kyla neatidėliotinas būtinumas naudoti universalumo priemones pirmiausia bazinėje, tarpžmogiškojo bendravimo sferoje, visose gyvenimo srityse – ar tai būtų paprastas pokalbis, ar mokslinės konferencijos aptarimas. Meno, technikos ir mokslo kalbose taip pat turėtų būti sukurtos konkrečios tarpusavio bendravimo (kalbos, elgesio, veikimo) manieros. Kultūros indėlio didėjimas gali sukurti ir didesnę materialinę gerovę. Todėl ir kalbos negali būti užsidariusios savyje.

Nuo seniausių laikų pasaulio istorijoje kalba buvo suprasta kaip vienas iš pasaulio stebuklų. Neatsitiktinai viena iš garsiausių legendų – legenda apie Babelio bokštą – yra susijusi su kalba. Anot senovės padavimų, vienkalbis pasaulis ėmė kalbėti daugybe kalbų.

XIX a. pradžioje danų mokslininko Rasmuso Kristiano Rasko (*Rask*), rusų – Aleksandro Vostokovo, vokiečių – Franko Bopo (*Bopp*) ir Jakobo Grimmo (*Grimm*) darbai tampa naujosios lyginamosios istorinės kalbotyros pagrindu. Kelios mokslininkų kartos, lyginamos kalbas ir tarmes, atkūrė senąją indoeuropiečių prokalbę, kuriai subyrėjus prieš kelis tūkstančius metų, atsirado daugiau kaip 150 dabartinių kalbų ir dar daugiau tarmių. Iki šiol nėra vienas pasaulio mokslininkas nėra tiksliai nurodęs, keliomis kalbomis kalba šiuolaikinė žmonija. Iš visų Europos kalbų sanskritui ir hindi artimiausia yra lietuvių kalba. Sanskrito posakis „Dias data dantas, Dias data danas“ nuostabiai sutampa su tokiu pat lietuvišku posakiu „Dievas davė dantis, Dievas duos ir duonos.“

Lietuvos esperantininkų sąjungos valdyba (pirmininkas – Povilas Jegorovas)

Claud Piron, JTO vertėjas iš prancūzų į anglų, kinų, ispanų ir rusų kalbas, vadovavęs daugybei dalykinių seminarų ir stažuotų italų, esperanto, vokiečių, olandų ir rumunų kalbomis, savo knygoje „Le défi des langues: du gachis au bon sens“ (Kalbų iššūkis nuo painiavos prie sveikos nuomonės) rašė: „Mintis, kad kalbos problema gali būti lengvai išspręsta, plačiai vartojant anglų kalbą (arba elektroninėmis priemonėmis, arba tiesiogiai) su tikrove neturi nieko bendra. Tai mitas. Šis mitas ne vien apie eilinį žmogų, bet apie daug aukštesnius piliečius.“ Žinomos dvi kalbos mokėjimo formos – aktyvi ir pasyvi. Pastarąją nusako veiksmazodis „suprasti“ (kas parašyta ar pasakyta); aktyvūs mokėjimas nusakomas žodžiais „kalbėti“, „įvaldyti“. Naudojantis nepakankamai įvaldyta tarptautine kalba, ji žalojama, todėl pagaliau vertėtų pasigailėti ir vadinamųjų „didžiųjų kalbų“, vartojamų kaip *lingua franca* tarptautinei komunikacijai.

Dažnai dėl lingvistinio nemokšiško tenka nukentėti, kai šnekama blogai mokama kalba, o diskusijos atstovams trūksta jautrumo, kai, pasak C. Piron, „žmonės valdo ne dėl įrodyto pranašumo, ne dėl to, kad geresni už kolegas, ne todėl, kad yra protingesni ar labiau geba derėtis, o kad gimė tinkamoje vietoje – ten, kur vartojama anglų kalba“. Kad suvoktume įvairiapusės pasaulio kultūros turtus, tik vienos, kad ir anglosaksų ar kokios nors kitos, kultūros kalbos neužtenka, tad kodėl negali būti kitaip. Ši

problema bus išspręsta, tik išsamiai ištyrus lingvistinę raiškos funkciją ir išanalizavus metodus, kuriuos taiko žmonės, kad, nepaisydami kalbų barjero, susišnekėtų, ir bus sukurta humaniškesnė, demokratiškesnė bei išmintingesnė tarptautinės komunikacijos sistema.

Dažnai stebime mūsų talentingus krepšininkus, lengvai bendraujančius su kitataučiais kolegomis, treneriais ar teisėjais, bet ar daug žmonių turi galimybę sumokėti už savo vaikų ilgalaikes lingvistines viešnages, be kurių didžiąją žmonijos daliai gerai išmokti Šekspyro kalbą neįmanoma.

Į visame pasaulyje vykdomą kalbų mokymą investuojamas milžiniškas kapitalas. Daugeliu atvejų tarptautinė komunikacija neveikia, o ten, kur ji veikia dažniausiai tik vidutiniu lygiu, vertimui raštu ir sinchroniniam žodžiu bei įvairiakalbiam dokumentams perspausdinti išleidžiamos pritenkiančiai didelės pinigų sumos. Nors ir gana sunku, bet pagal prof. O. Haszpra „Le cout de la langue commune“ (Bendros kalbos kaina) metodą pabandykime suskaičiuoti, kiek išlaidų susidaro dėl visuomenės multilingvizmo, kai į darbo rinką kasmet įsilieja nauja 1,5 proc. gyventojų karta, kuriai pageidautina mokėti anglų kalbą.

Kai nėra atitinkamo kalbinio lygio, bendravimo efektyvumas būna ribotas. Dažnai girdima vidutinio piliečio nuomonė, kad su anglų kalba galima išmaišyti visą pasaulį. O kai pats negali normaliai susišnekėti tam rei-

kalingi vertėjai, todėl nėra dėl ko sukti galvą.

Netikusios lingvistinės komunikacijos pasekmės gali būti ir tragiškesnės, nes įvyksta ne dėl to, kad interesantas nemoka kalbos, o todėl, kad nesuvokia žargoną ir familiaraus bendravimo formų, pavyzdžiui, Čekijos studentų, keliavusių per Lietuvą dviračiais, nelaimė Kėdainių rajone, Turkijos turistų nelaimė Rumšiškėlių buties muziejuje. Nei gaisrininkai, nei medikai pirmosios pagalbos metu nesurado pirmos komunikacinės

Didžiojo lietuvių-esperanto kalbų žodyno autorius Petras Čeliaskas.

Autoriaus archyvo nuotraukos

kalbos – bendros, lengvos, paprastos ir abipusiškai suprantamos. Pasakojama, kad net tragiški nesupratimai atsitinka turistams, kai, artinantis prie tunelio, konduktorius sušunka angliškai „Look out a tunel!“ Keletas iškiša galvas pasižiūrėti ir sužeidžia, nors konduktorius norėjo tik atkreipti dėmesį į artėjantį tunelį. Juk ši frazė turi dvi reikšmes: „Pasižiūrėkite laukan, tunelis!“ ir „Dėmesio – tunelis!“

Šiuo metu Europą užplūsta gausybė pabėgėlių. Jeigu nebūtų kalbos sunkumų, pasitelkus sinchroninį vertimą ar kokią nors kitą efektyvią priemonę, tai bent vienas atvykėlis

■ Nukelta | 11 p.

Šiaulių universiteto profesorius, esperantininkas Aloyzas Gudavičius, Zamenhofo dienų Kaune pertraukėlės metu susidomėjo „Mokslo Lietuvoje“ paskelbtomis esperanto sąjūdžio naujienomis

Šalys, bendrijos	Gyventojai (mln.)	Per metus į darbo rinką ateina (%) visų gyventojų	Tai sudaro (mln.)	Kiekvienas svetimos kalbos mokysis (val.)	Visuminė metų mokymosi trukmė (mlrd. val.)	Vidutinė darbo valandos vertė (eurais)	Vienerius metus besimokančių gyventojų kartos studijų kaina (mlrd. eurų)
Lietuva	2,8	1,5	0,042	2000	0,084	5	0,42
Prancūzija	60	1,5	0,9	2000	1,8	5	9
Vokietija	80	1,5	1,2	2000	2,4	5	12
Europos Sąjunga	400 ir 60 anglofonų	1,5	5	2000	10	5	50
Pasaulio bendrija	7000 ir 400 anglofonų	1,5	105	2000	210	5	1050

Kalbų kainos lentelė

TAUTOS ISTORIJOS ĮAMŽINIMAS

Didžiausias Lietuvoje rankomis sodintas Ažuolynas: istorija, Jonas Basanavičius ir gilių kava

Balandžio mėnesį šalia Jono Basanavičiaus gimtinės ošiantis Lietuvos tautinio atgimimo ažuolynas minėjo savo gimtadienį. Šiomet jis buvo jubiliejinis – 30-asis. Nors stipriausiu Lietuvos medžiu tituluojamam ažuolui tai dar tik pati jaunystė, tačiau ši vieta jau tapo unikaliu Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos istorijos paminklu. Nuolat puoselėjamas ir kasmet plečiamas Ažuolynas pamažu didėjo ir dabar užima net 40 hektarų plotą.

Kaip pasakoja Ažuolyno puoselėtojai, visus pavasarius jie pasitikdavo Ažuolyno sodinimo džiaugsmiais: surengus talką, būdavo apžiūrimi jau augantys ir sodinami nauji ažuoliukai. Pajvairinant Ažuolyną, sodinti ir kiti medžiai bei krūmai: liepos, šermukšniai, gudobelės, putiniai, vėlyvosios ievos.

Trisdešimtmečiai ažuolai ir ką tik pasodinti ažuoliukai.

40 hektarų plote auga 8–9 tūkstančiai medžių. Paskutinė pasodinta giraitė – šimto ažuolų Atkurto Lietuvos valstybės šimtmečio giraitė. Ji suformuota iš penkių guotų, kurie simbolizuoja Lietuvos etnografinius regionus. „Per 30 metų buvo atliktas didelis darbas, kuriant šią ypatingą vietą. Dabar Tautinio atgimimo ažuolynas jau pasodintas ir auga, todėl reikia džiaugtis šio darbo vaisiais. Norėtumėte daugiau dėmesio skirti visuomenei supažindinti su šia nepaprasta vieta, kuri galėtų tapti ir mūsų visų susi-

Aukščiausia Lietuvos tautinio atgimimo ažuolyno vieta – Aukuro kalnelis

būrimo vieta“, – ragina Jono Basanavičiaus gimtinės vedėja Rūta Vasiliauskienė.

Ažuolyne atmenami kertiniai valstybės momentai

Lankytojai į Ožkabalius, anot R. Vasiliauskienės, atvyksta iš visos Lietuvos. Ši vieta traukia tiek aktyvaus poilsio mėgėjus, tiek istorijos ar gamtos mylėtojus. Ekskursijas vedantys muziejininkai stebisi, kad lankytojai, ypač vaikai, net nepajunta, kaip įsitraukia į azartišką žaidimą: keliaudami iš vienos giraitės į kitą, jie lygina skirtingo amžiaus ažuolus, vertina jų augimo greitį, atranda skirtumus tarp senesnių ir jaunesnių medelių, netgi matuoja lapijos plotį. „Reikėtų pamatyti gamtos mylėtojų veido išraiškas išgirdus, kad ant aukščiausios Ažuolyno kalvos, Aukuro kalno, auga tikrų tikriausias Stelmužės ažuolo vaikaitis. Iš Stelmužės ažuolo gilės išaugintas ažuoliukas pavadintas Stelmužiuku“, – vieną iš Ažuolyno įdomybių atskleidžia R. Vasiliauskienė.

Istorijos mėgėjus džiugina galimybė neilgo pasivaikščiojimo metu prisiminti svarbiausius mūsų valstybės įvykius ir nusipelnčius asmenis. Juos čia mena keturiolika giraičių ir jose žaliuojantys vardiniai ažuoliukai. Per tris dešimtmečius Ažuolynas tapo išskirtinis tuo, kad ne tik primena šalies istoriją, bet kartu su mumis yra jos liudininkas. „Ažuolai sodinti ir reaguojant į istorinius įvykius. Džiugius ir skausmingus mūsų istorijos momentus paminėdavome

kone per kiekvieną ažuolų sodinimo talką: 11 ažuoliukų atmena Kovo 11-ąją, 13 ažuoliukų ir viena liepaitė – Sausio 13-osios įvykius, 9 ažuoliukai skirti Lietuvos pareigūnams, nužudytiems Medininkų pasienio poste. 2004 m. pasodinta ažuolų įstojimo į Europos Sąjungą ir NATO proga. Vardinių ažuolų ir teminių giraičių, laikui bėgant, atsirado tiek daug, kad teko išleisti Ažuolyno žemėlapi ir visus juos sužymėti“, – vardija R. Vasiliauskienė.

Gimtadienio svečiams – Ažuolyno gėrybės

Muziejaus darbuotojai deda daug pastangų kurdami šios vietos atmosferą ir tradicijas – čia kasmet rengiami Vasario 16-osios minėjimai, Sūduvos folkloro ir mėgėjų teatrų festivaliai, minimas Jono Basanavičiaus gimtadienis, Keturiasdešimties paukščių diena, vyksta kiti renginiai. Tarp tokių – ir kasmetinė Ažuolyno diena. „Tikrasis Ažuolyno gimtadienis – balandį, bet šiemet švęsti neskubėjome. Į tradicinę Ažuolyno dieną visus pakviesime gegužės 11-ąją. Pastebėjome, kad mieliau žmonės čia lankosi atėjus tikram pavasariui ir atšilus orams“, – pasakoja R. Vasiliauskienė. Gegužės 11-ąją Ažuolyne lankytojų lauks įvairūs kolektyvų pasirodymai, ekskursijos, pasidainavimai, pašnekesiai prie girininkų užkurto laužo ir ant jo išvirta, šios vietos vizitine kortele jau tapusi gilių kava.

Jono Basanavičiaus gimtinė. Rimanto Gudyno nuotr.

„Kiekvieną rudenį Ažuolynas mus apdovanoja savo gėrybėmis – gilėmis. Jų čia apstu, tad kilo sumanymas virti gilių kavą. Rudenį prisirenkame gilių, jas paruošiamė ir taip iki pat kito rudens savo svečius pasitinkame nuostabiais skoniais ir aromatais. Šiuo savo pomėgiu bandome sudominti ir kitus – pamatyti, kaip gaminama gilių kava, ir sužinoti, koks jos skonis, gali visi edukacinių užsiėmimų dalyviai“, – intriguoja R. Vasiliauskienė.

Apie Lietuvos tautinio atgimimo ažuolyną ir Jono Basanavičiaus gimtinę

Idėja pasodinti ažuolyną, skirtą tautos atgimimui, kilo 1988 m. rudenį. Vieta šiam ažuolynui buvo pasirinkta Sūduvos krašte, tuo metu visiškai apleistoje tautinio atgimimo patriarcho Jono Basanavičiaus gimtinėje. Susibūrusi septynių asmenų iniciatyvinė grupė Ažuolyną užmezgė per tris savaitgalius, 1989 m. balandžio 1, 8 ir 15 dienomis pasodinta daugiau kaip 7000 ažuolų. Pagelbėti iniciatyvinei grupei tuomet susirinko apie 3500 sodintojų.

Pradėjus sodinti Ažuolyną, buvo imtasi ir pačios J. Basanavičiaus sodybos atstatymo. 1991 m. minint J. Basanavičiaus 140-ąją gimimo sukaktį, buvo atstatytas gyvenamasis namas ir klėtis, parengta patriarcho gyvenimą ir veiklą atspindinti ekspozicija. Vėliau buvo atkurta karvidė, sodybos klonaus su pelude, rūsys ir kiaulidė. Neatstatyta liko aliejinė ir jauja.

Dabar Ažuolynas ir Jono Basanavičiaus gimtinė priklauso Lietuvos nacionaliniam muziejui. Čia atvykę lankytojai gali susipažinti su XIX a. pabaigos – XX a. pradžios pasiturinčio Suvalkijos ūkininko vienkiemio sodyba, jos išdėstymu, tradiciniais gyvenamaisiais ir ūkiniais trobesiais, to laikotarpio baldais, buities daiktais, o dalyvaudami edukaciniuose užsiėmimuose – pažinti puoselėjamas Suvalkijos regiono tradicijas, papročius, ugdyti patriotiškumą ir pilietiškumą. Parengė Arminas Šileikis

AKTUALIJOS

Nesitikėkime, kad karvė duos ir alaus...

Prof. habil. dr. Gediminas Merkys

Lietuvai jau peršama „profesinė magistrantūra“ kolegijose. Į tai žiūriu labai skeptiškai. Matau didelę klaidą, kurios tikrasis tikslas – siaurinti universitetinį sektorių ir drastiškai atpiginti aukštąjį mokslą apskritai. Universitete magistrams gali dėstyti tik daktarai, o čia jau užteks tik 1/5 daktarų. Lietuvoje kolegijos jokių tyrimų nedaro, net taikomųjų. Nežinau, kaip yra su technologais, bet socialinių mokslų srityje masiškai eina profanacijos ir imitavimo simbiozė. Matau, su kokiomis problemomis susiduria net tie pavieniai mokslininkai, kurie dirba geriausiai reitinguojamose šalies kolegijose. Kaip kartais sunku jiems apginti akademinį standartą. Žinau, koks ten „mokslas“ ir baigiamieji darbai...

Kolegijos dar labiau atitrūkusios nuo gyvenimo, nei universitetai. Tikrasis moks-

las visgi yra plėtojamas tik universitetuose. Deja, protinis darbas jau įgauna masinį pobūdį, todėl kolegijos yra reikalingos, jų funkcija – rengti masinį protinio darbo „proletariatą“ kvalifikuotoms, tačiau rutininėms, nekūrybinėms funkcijoms atlikti. Kolegijų kontingentas – vidutiniai abiturientai, neturintys motyvacijos akademinėi veiklai, norintys greičiau įsilieti į darbo rinką ir gauti uždarbį, o ne džiiovinti smegenis daugeliui nuobodžioje studijoje.

Kurti kažkokią paralelinę kolegijinę pseudomagistrantūrą ir, neduok Dieve, profesinę doktorantūrą yra klatinga aklavietė, ydingas sumanymas. Jeigu nori tapti elitiniu virėju, virtuvės šefu arba super lygmens suvirintoju, tai jokia kolegija tau nieko nepadės. Ir universitetas mažai padės. Gauni diplomą (profesinės mokyklos, kolegijos ar universiteto), kaip edukacinį bilietą į gyvenimą, ir tobulėji praktinėse profesijose pats, mokaisi iš savęs,

pažengusių kolegų ir gyvenimo. Taip yra visose praktinėse profesijose. Kuo čia dėta kolegija? Ką ji duos? Universitetas, esą, skraido padebesiuose, neišlipa iš dramblio kaulo bokšto, užtat praktikai nieko negali duoti. O štai kolegija staiga suteiks žinojimą, kaip patekti į penktuką geriausių šalies virtuvės šefų, kaip tapti brangių smuikų gamybos meistru? Nejuokinkite. Vilniaus universiteto profesorius habil. dr. Leonas Jovaiša panašius atvejus apibūdindavo itin taiklia sentencija: „Jei karvė duoda pieno, nereikalaukime, kad duotų ir alaus...“

Geriau tuos pinigus įdėti į gerų, moderinių ir jaunimui patrauklių profesinių mokyklų puoselėjimą. Aš už elitinius universitetus ir elitinius profesinio rengimo centrus. Pagrindinė kolegijos funkcija – profesinės studijos asmenims, neturintiems ypatingesnių akademinų ir kūrybinių gabumų. Dar viena kolegijų funkcija – pabūti tarpine edukacine stotele vėliau susitupėjusiam jaunimui,

kuris kažkada neturėjo jokių akademinų polinkių, bet paskui, kaip 50-metė Julija Žemaitė, pabudo kūrybai ir akademinėi veiklai, panoro teorinių žinių. Tokiems pavieniams žmonėms negalima visai uždaryti vartų į universitetą ir doktorantūrą.

Nežinau, ar dar kas nors palaiko mano mintį, kad tas pseudoinovacinis sumanymas (profesinė magistrantūra kolegijoje) yra užmaskuotas, klatingas būdas masiškai atpiginti aukštąjį mokslą, pabaigti suvaryti universitetus „iš laisvų prerijų į siaurą gardą“. Kam dar liko kultūrinės nuovokos ir inteliģencijos, padarumo ir socialinės atsakomybės, tas turėtų prieš kolegijų magistrantūrą ir doktorantūrą gultis ant pseudoreformų bėgių. Netgi ir tuo atveju, jei ta nesąmonė ateina iš ES institucijų. Daug nesąmonių iš ten ateina. Noras atpiginti aukštąjį mokslą atitinka dabartinių valdžių – nacionalinės ir „briuselinės“ – mąstyseną, kuri yra pakenkta neoliberalistinės pasaulėžiūros.

UŽ KĄ BALSUOTI RINKIMŲ MARATONE?

Prof. dr. Albinas Bagdonas

Pabaiga. Pradžia – Nr. 8 (629)

Politinės asmenybės tipai

Kai vidiniai *zoon politikon* ketinimai, realus (dažniausiai nerodomas) gyvenimas skiriasi nuo socialiai pateikiamos kaukės, kai bet kokia (dažnai nedora) kaina siekiama išlikti valdžioje, o joje būnant dominuoja tik savų asmeninių interesų ir ambicijų tenkinimas, vadinama **makevializmu**. Niccolo Machiavelli (1469–1527) – Italijos politikas, istorikas ir filosofas tik aprašė politinių veikėjų ir valdovų realų elgesį, padedantį valdyti ir išlikti valdžioje. Jo knyga „Kunigaikštis“ – tai praktinių patarimų valdžios žmonėms vadovėlis, kurį studijavo ir žinomi mūsų laikų Europos diktatoriai.

Neretai nutinka, kad politikoje esančių asmenų bruožų visuma atitinka **makiavelinį asmenybės tipą**: puikūs manipulatoriai; vyrauja vidinė nuostata, kad jis gimęs valdyti kitus ir teikti gerį kitiems, kad be jo pasaulis ar Lietuva pasmerktą žūčiai. Jį labiau domina pats politinis žaidimas ir mažiau – jos rezultatas, mažai paisantys priimtų vertybių ir normų (ypač, kai to nemato kiti), pergale – jiems viskas. Tuo pat metu tai didesnio nei vidutinio intelekto asmenys, gebantys puikiai sukurti ir, reikalui esant, keisti socialiai pageidautiną kaukę. Toks protas vadinamas gudrumu, kuris lygus proto ir moralės skirtumui (gudrumas = protas – moralė). Kvailą makevialinio tipo asmenį iš politikos eliminuoja rinkėjai. Kelių kadencijų mūsų Seime apščiui turėjome tokių populistinėmis idėjomis ar per sąrašus patekusių asmenų. Nors kai kuriems, kaitaliojant „šeimininkus“, pavyksta išbūti ir po kelias kadencijas. Manau, skaitytojai atpažins bent kelis tokius ir iš dabartinio Seimo ar 60 vietinių esamų, naujai išrinktų ir dar renkamų merų.

Makiavelinis tipas – tai tik vienu aspektu – elgesiu politikoje atrinktų bruožų visuma. *Zoon politikon*, kaip ir visi gyventojai, pasižymi ir bendrapsichologiniais bruožais: ekstravertiškumu ar intravertiškumu (politikoje paprastai dominuoja ekstravertai – į išorinį aktyvumą linkę asmenys), neurotiškumu (emocinis nepastovumas – politikui labai netinkanti savybė, bet tokių pasitaiko ir mūsų Seime), atvirumu patirčiai, sąžiningumu (daugiausiai įtarimų kelianti savybė, kurią dažnai mėginama pateisinti tuo, kad politika apskritai yra nešvarus reikalas), sąžiningumu ir santūrumu (tai politikui svarbi savybė). Galimi įvairūs šių bruožų deriniai su makiavelinės asmenybės bruožais.

Politikos psichologijos srityje dažnai įvardijami dar keli *zoon politikon* bruožų deriniai. **Narcizas** – save mylintis, manantis, kad be jo dalyvavimo kitų gyvenimas tikrai nebus geras. Jis visokiais būdais demonstruoja savo išskirtinumą ir svarbą, reikalauja

lojalumo ir meilės, nors pats kitiems yra šaltas ir abejingas. Ne visada daro geriausius sprendimus, bet gudresnieji neretai tampa lyderiais arba Seime išsilaiko kelias kadencijas.

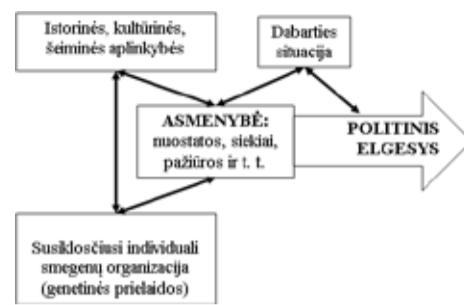
Įkyruoliškasis (obsesinis-kompulsinis) **tipas** – vienas labiausiai pageidautinų politikoje bruožų rinkinys. Tai darboholikas, kruopštus, kartais smulkmeniškasis, priimančias gerai pamatuotus sprendimus, nevengiantis ir greitesnių sprendimų krizės atveju. **Autoritarinis tipas** – lyg ir privalomas valdžios siekiančiam asmeniui bruožų rinkinys: siekiantis dominuoti, kietas charakteris, dažnai konservatyvus, skrupulingas moralės normų atžvilgiu, linkęs varžytis su kitais. Artimas pastarajam yra **totalitarinis tipas**: linkęs į kraštutinį dominavimą, reikalaujantis visapusiško kitų pavaldumo, nesibodintis teroro valdžiai įtvirtinti, fanatiškai atsidavęs kuriai nors užvaldžiusiai idėjai, atmetantis faktus, kurie prieštarauja numatytam tikslui. Tai kraštutinis makiavelinis tipas.

Paranoidinio tipo svarbesni bruožai yra: pastovus įtarumas, ieškojimas paslėptos prasmės kitų siūlymuose ar sprendimuose, nepasitikėjimas net pačiais artimiausiais asmenimis, sąmokslų teorijų ieškojimas, savo veiklos vykdymas po paslapties skraiste. Kaip rodo istorija, labiausiai nepageidautinas savo politinėmis pasekmėmis yra totalitarinio ir paranoidinio tipų derinys (pavyzdžiui, Stalinas, Hitleris, Kim Jong-ilas). Deja, ir lietuviškosios valdžios elite to paranojiškumo apstu: kiek daug žerama tarpusavio priekaištų, kiek prikurama visokių sąmokslų teorijų. Žiniasklaida, besivaikydama savo auditorijų palankumo visokiems plepalams, tuos paranojiškus santykius dar sustiprina ir paskęstame negatyvo liūne (gal išskyrus „Lietuvos žinias“).

Kaip žvilgtelėti po politiko socialine kauke ir teisingai pasirinkti?

Kognityvioji revoliucija, įtvirtinusi žmogaus sumanumą, psichikos teoriją, socialumą ir altruizmą, kaip minėta, suformavo dar vieną paveldimą ir ankstyvoje vaikystėje smegenyse įtvirtinamą psichologinį mechanizmą – **gebėjimą aptikti melą**. Jeigu asmuo tam tikroje situacijoje aukojasi kitų asmenų labui, pavyzdžiui, užsiima labdara, gelbsti skęstantį, globoja neįgalų asmenį, jis to paties tikisi iš kitų savo atžvilgiu. Tai **abipusis** arba **kryžminis altruizmas**. Vienas iš altruistiško elgesio vidinių cenzorių yra gėdos ir kaltės emocijos. Jas ypač sustiprina išorinis spaudimas elgtis pagal priimtas grupėje ar visuomenėje normas.

Net makaka, radusi skanėstų, privalo apie tai pranešti kitiems bandos nariams – pakviesti juos pasivaikinti. Taip ji daro, kai jos sėkmę mato kitos makakos. Kai kitos makakos to nemato, beždžionė savo sėkme džiaugiasi viena, nepranešdama kitoms. Taip dažnai pasielgia ir žmogus: nepraneša apie brangų radinį, paslapčiomis suvalgo sumuštinį, užmigus kitiems čulpia turimus saldinius, vagia ar kitaip nusikalsta. Dar daugiau tokio nenorminio ir neetiško elgesio stebime socialinių santykių ir politinio elgesio srityje, ypač kai yra galimybė maskuoti tikruosius savo gebėjimus ir ketinimus po socialiai pageidautina kauke. *Zoon politikon* žino ir nujaucia, ko norėtų rinkėjas, ir į savo socialinę kaukę įkomponuoja tuos dalykus, nors suvokia, kad viso to, ką jis žada, nepa-

1 pav. Politiko ir jam pritariančio (rinkėjo) politinis elgesys

vyks įgyvendinti. Tai ir yra politinis melas.

Tačiau rinkėjas taip pat yra apdovanotas tais pačiais 200 tūkst. metų senumo gebėjimais: suprasti, kas dedasi politiko galvoje, kas jo elgesyje yra melaginga ir kas tikra, kokie pažadai įgyvendintini ir kokie ne. Todėl dalyvavimas rinkimuose yra toks pat svarbus analitinis ir kūrybiškas darbas, kaip ir kuriant politines programas, ideologijas ar rinkimų akcijas. O kadangi atstovų į valdžią rinkimas yra sąžininga veikla, vadinasi, už rezultatą – koks bus Seimas ar savivaldybės vykdomoji valdžia – atsakingas yra ir rinkėjas: jis privalo ieškoti kuo teisingesnio sprendimo, renkantis tiek iš vienmandačio, tiek iš daugiamandačio sąrašo.

Čia pateikiame kelis patarimus, kaip veiksmingiau aptikti galimus melą ir klaidas bei prasklaidyti *zoon politikon* pučiamus pažadų dūmus.

Pirma, **visada abejokite**. Visuomenės ir politiniame gyvenime absoliučiai teisingų sprendimų nebūna, ypač kai jie pateikiami kaip kategoriška tiesa. Kai pasiūlomas koks nors patrauklus gėris (pvz., įtartinai didelis minimalus ar vidutinis atlyginimas, sveikatos reforma ar laimingas gyvenimas), klauskite, kaip tai bus pasiekta. Kelkite hipotezes ir tikrinkite pretendentų atsakymus.

Antra, pagalbon pasitelkite evoliucijos suformuotą **melo aptikimą iš kito žmogaus nežodinio elgesio požymių**: mimikos ir pantomimikos (gestikuliacijos, dievagojimosi, šnekėjimo sklandumo, emocijų raiškos ir pan.). Melo palydovai yra: dažnas antakių pakėlimas ir kaktos suraukimas, padažnėjęs mirksėjimas ir akių nusukimas į šoną ar žemyn, stipresnis prakaitavimas, užlaikymas tarp sakomo teiginio ir linktelėjimo

galva, sustiprėjęs blaškymasis, atsilenkimas ar atsitraukimas nuo pašnekovo (sakantis tiesą, paprastai palinksta pašnekovo link), dažnesnis plaukų glostymas ar kaklaraiščio taisymas, padažnėjęs pulsas ir kt. Panašūs požymiai gali atsirasti, kai žmogus jaudinasi dėl viešumo. Tad reikia būti atsargiam, nusprendžiant, ar žmogus meluoja, ar ne.

Trečia, **analizuokite atsakymų į klausimus turinį**. Susiekite su tuo, ką žinote, lyginkite programas ar punktus. Slėpdamas tikruosius ketinimus (pvz., siekį patekti į šiltesnę vietelę), žmogus naudojasi demagogija (nepagrįstais pažadais), sako daug komplimentų su juo bendraujantiems, kaitalioja pašnekovo tematiką (ypač po nepatogių klausimų), mėgina nukreipti jūsų dėmesį į neesmines detales, t. y. paprasčiausiai tuščiažodžiauja. Paprašykite išsamiau paanalizuoti pasirinktus šūkius. Štai vienos partijos veikėjo nuo monitoriaus ekrano skaitomas šūkis: „Aš atsakau už savo žodžius.“ Ar buvo Lietuvoje bent vienas politikas, bent viena partija ar politinis judėjimas, kurie atsakė ne tik už žodžius, bet ir už kvailai ar nusikalstamai atliktus darbus? Manau, melagingesnį pažadą, o gal ir įžūlesnį melą sugalvoti sunku, ypač kai tą melą girdime iš dešimties kartų prasimelavusio asmens. Bet net vilniečiai, regis, intelektualūs rinkėjai, iš keliolikos pretendentų pakelia šį nuolatinį melagį į trečią vietą. Neblizga ir daugelio kitų partijų šūkių – skaitykite juos ir analizuokite.

Ketvirta, **nerinkite savikritikos nepripažįstančių asmenų**. Asmuo, įkyriai pristatantis tik savo socialiai pageidautinas savybes, yra arba kvailys, arba nelabai gudrus melagis. Yra tokia taisyklė: kuo mažiau proto, tuo menkesnė ir savikritika, t. y. kuo mažiau proto, tuo asmeniui sunkiau suvokti, kad jo jam trūksta.

Penkta, **nebalsuokite už asmenis, kaitaliojančius partijas**, neturinčius aiškios ir nuoseklios politinės ideologijos arba ją deklaruojančius, bet akivaizdžiai ja nesivadovaujančius. Dažniausiai tai bus eiliniai, net nelabai gudrūs prisitaikėliai, kurie, pasitaikius palankiai progai, jus parduos arba išduos, pakeis „šeimininką“. Tokie žmonės tampa puikiais kolaborantais okupacijų metu. ■

Vilties prakalbintas pasaulis... Sociolingvistinis požiūris į komunikaciją daugiakalbiame pasaulyje

■ Atkelta iš 9 p.

iš Šri Lankos, suprantantis anglų ir gebantis išversti į tamilų kalbą, o afrikiečiai, šį tą supratę angliškai ar prancūziškai, greičiau užsiritikintų neblogas įsikūrimo sąlygas. Kitiems gi reikėtų vertėjų iš kurdų, arabų, puštūnų ir daugelio kitų kalbų.

Lyginamojo tyrimo priemonės kalbų barjerui įveikti atskleidžia neišnaudotas galimybes. Kalbų įvairovė lėmusi geografinė izoliacija, jau nuo II a. žmonijos protus kvietė ieškoti universalesnių priemonių tarptautiniam komunikavimui. Nuo tada iki mūsų dienų buvo kuriami filosofinių apriorinių ir dirbtinių, pagalbinių, neutralių, aposteriorinių kalbų projektai:

Mokslininkų pastebėti tarptautinės kalbos projektai: nuo II iki XIII a. buvo sukurti 4 projektai, XVI a. – 8, XVII a. – 41, XVIII a. – 50, XIX a. – 246, XX a. (iki 1973 m.) – 560, o 8 sukurti nenustatytu laiku. Iš viso – 917 kalbos projektų. Prie jų reikėtų pridėti daugiau kaip 60 tarptautinės kalbos projektų, pasirodžiusių įvairiose šalyse nuo 1974 m. iki XXI a. pradžios (2006 m.). Taigi iki mūsų dienų sukurtų tarptautinių kalbų projektų skaičius, įskaitant kompiuterinio raštingumo kalbas, galėtų siekti apie 1000.

Sėkmingiausias tarptautinės kalbos projektas, gyvybinga ir pasaulyje milijonų vartojama jau per 130 metų, žydų šviesuolio,

■ Nukelta į 12 p.

PARODOS

Lietuvos istorija atgimsta įspūdingo dydžio drobėse

Paveikslas „Mindaugo karūnavimas. Lietuvos krikštas“ fragmentas

Arminas Šileikis

Balandžio 25 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje atidaryta tapytojo, Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureato Giedriaus Kazimierėno darbų

paroda. Šešiuose įspūdingo dydžio paveiksluose G. Kazimierėnas pristato svarbiausius ir įsimintiniausius tautos sąmonėje žymę palikusius istorinius įvykius: Mindaugo karūnavimą, Gedimino laiškus, Algirdo pergalę prie Mėlynųjų Vandenių, Barbaros

Paveikslas „Barbaros Radvilaitės laidotuvės“ fragmentas

Radvilaitės laidotuves ir kitus. Didžiausias parodoje eksponuojamas paveikslas – „Algirdo pergalė prie Mėlynųjų Vandenių“. Šio darbo ilgis – 9 metrai, o aukštis – daugiau nei 2 metrai. Kiti parodoje rodomi kūriniai nors ir mažesni, tačiau taip pat pribloškiančio dydžio – Lietuvos istorijos motyvai atgimsta 2,5 ir 3 metro ar panašaus didžio paveiksluose.

Paveikslus Lietuvos istorijos tematika G. Kazimierėnas tapė trylika metų. Kaip pats sako, nesuskaičiuoja, kiek jau iš viso jų yra sukūręs. Dailininko drobė „Žalgiris. Rūstybės diena“ eksponuojama Medininkų pilies nuolatinėje ekspozicijoje, o paveikslas „Vytautas, laukiantis karūnos“ – Trakų Salos pilyje. Prieš imdamasis teptuko, dailininkas studijuoja istorinę literatūrą, tyrinėja tam istoriniam laikotarpiui būdingus meno kūrinius, autentiškus artefaktus. Didelio formato daugiafigūriai tapybos darbai sukuria sakralų viduramžių manuskriptų iliu-

Paveikslas „Gedimino laiškas 1322–1324“

minacijų pojūtį. G. Kazimierėno drobių aukšavimu ir sidabravimu rūpinasi aukščiausios kategorijos restauratorė Audronė Čyžienė. Ne vieno paveikslu išpūdingų gotikinių formų medžio dekorą sukūrė dailininkas Virginijus Stančikas.

G. Kazimierėno paroda pristatoma, kaip vienas iš Lietuvos nacionalinio muziejaus inicijuotų tęstinės serijos „Istorija ir dailininkas“ renginių, kuriuose akcentuojamas modernių menininkų santykis su istorinio naratyvo siužetais ir jų interpretacijomis. Paroda „Istorija ir dailininkas: Giedrius Kazimierėnas“ Lietuvos nacionaliniame muziejuje veiks iki birželio 16 d. Parodos kuratorė – Evelina Bukauskaitė, dailininkė – Giedrė Narbutienė, dizainerė – Jurga Karosaitė. Parodą remia UAB „Blue Bridge Baltic“. *Autorius yra Lietuvos nacionalinio muziejaus Viešųjų ryšių specialistas*

IN MEMORIAM

Spaustuvininkas, leidėjas ir mecenatas Petras Kalibatas

Balandžio 28 d. rytą, eidamas 71-uosius metus, po ilgos ir sunkios ligos Vilniuje mirė spaustuvininkas, leidėjas ir mecenatas Petras Kalibatas, pranešė artimieji.

Iš Anykščių rajono kilęs P. Kalibatas Rusijoje, tuometiniame Leningrade (dabar – Sankt Peterburgas), studijuodamas neakivaizdžiai įgijo inžinieriaus geologo specialybę.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, P. Kalibatas ėmėsi knygų leidybos verslo, o 1994 m. įkūrė savo spaudos ir leidybos įmonę „Petro ofsetas“, pradėjo spausdinti knygas. Nuo 1994-ųjų, kai įkūrė savo spaudos ir leidybos įmonę, spaustuvininkas itin prisidėjo prie šalies knygų leidybos sektoriaus garsinimo visoje Europoje.

Bendrovės spausdintos knygos pelnė ne vieną apdovanojimą, įmonės išleista P. Nor-

manto knyga „Baltas“ buvo įrašyta į Lietuvos rekordų knygą kaip ilgiausia lankstyta knyga Lietuvoje, o atkurti Kristijono Donelaičio „Metai“ ir Martyno Mažvydo „Katekizmas“ buvo pirmieji faksimiliniai leidiniai šalyje.

P. Kalibatas daugelį metų buvo Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto kasmetinės premijos už kūrybiškiausių metų knygą mecenatas, įvairių kultūros leidinių bei šalies poligrafijos sektoriaus rėmėjas, Pasaulio anykštėnų bendrijos leidybos projektų organizatorius, šios Bendrijos Garbės narys, taip pat Lietuvos spaustuvininkų asociacijos tarybos narys bei Knygotyros ir dokumentotyros instituto įkurtos Knygos kolegijos pirmininkas.

Šiais metais Petras Kalibatas buvo apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu.

Vilties prakalbintas pasaulis... Sociolingvistinis požiūris į komunikaciją daugiakalbiame pasaulyje

■ Atkelta iš 11 p.

akių gydytojo, litvako Liudviko Zamenhofo sukurta ir 1887 m. išvydusi pasaulį „Lingvo internacia“. Ji aposteriorinė – sukurta tautinių kalbų leksikos pagrindu, graži, skambi, logiška, galutinai subrandinta Lietuvoje, Veisiejuose.

Kiekvieną dieną pasaulyje vyksta šimtai tarptautinių renginių, kongresų, pasitarimų, konsultacijų, suvažiavimų, kuriuose bendraujama esperanto kalba. *Autorius yra Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos dėstytojas, ALTE konferencijoje atstovaujantis UEA. Straipsnis skiriamas Lietuvos esperanto sąjungos 100-mečiui.*

(Pabaiga – kitame numeryje)

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyngintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.